

Ethiopia: A Declaration of National Salvation **የኢትዮጵያን እንታደግ ብሔራዊ ጥሪ**

By The IMBYLTA GROUP
(April 2021)

Ever since the ill-fated 2005 parliamentary elections, we have been drawing attention to the fact that political ethnicity is inherently polarizing and cannot, therefore, be a sound basis for a democratic system. The past fifteen years have indeed shown us that, despite episodes of economic growth and five rounds of elections, Ethiopia's so-called ethnic federalism has proved to be a recipe for endless civil strife, economic fragility, nation de-building, and state collapse.

With this purpose, we humbly propose that only an all-stakeholder negotiated political settlement can provide the way out of the vicious cycle of dictatorship. We outline this idea here, hoping that Ethiopians can add conviction and determination to save their country. Let us unite behind good ideas and prepare to compete after laying down effective institutions and fair rules of the game.

ዛሬ ትብብር፣ ነገ ፋክከር!!

Ethiopia: A Declaration of National Salvation

የኢትዮጵያን እንታደግ ብሔራዊ ጥሪ

Ethiopia is a country of remarkable pedigree. It boasts a world civilization. It is one of the very few historic states that maintained its independence. Ethiopiawinnet has instilled the pride of dignity and freedom in its people and, through Ethiopianism, African-descended people worldwide. And yet, it has failed to complete the twin projects of national integration: political legitimacy to ensure accountability and industrialization to eradicate mass poverty.

These monumental challenges have exposed the country to an existential crisis in the hands of intertwined domestic and foreign enemies. Hopes of an Ethiopian renaissance over the past three years have more or less dissipated. The full consequences of the system of political ethnicity imposed on the country for three decades have now become painfully evident: institutionalized corruption, fragmentation of the body politic, endless territorial claims and counter-claims, crimes against humanity, ethnic cleansing, and genocide. The ideology of all against all has permeated the political class, which has left little room for national leadership, much less statesmanship, and undermined the basis of our national unity. Malign foreign interests, especially those who wish to control the Nile and the Red Sea, are emboldened to upscale their destabilization project.

Most distressing is the tepid response by opposition political parties, civil society organizations, and members of the intelligentsia to the profound national crisis. The absence of sufficient political space for non-state organizations, the systematic elimination of Ethiopianist forces from the political scene, the extensive network of disinformation and control down to the village level, and the paralyzing fear, and the seduction of opportunism, have worked in tandem in denting civil resistance to state capture. A disastrous civil war between the Federal Government and the Regional State of Tigray has just concluded while smaller fires are raging elsewhere in the country.

Ideas matter for constructive engagement; so do interests. We, a group of Ethiopian scholars and civic activists in the Diaspora, have pondered Ethiopia's fate as its multiple structural crises deepen at an alarming speed. Appeasing ethnicist forces by overlooking their weaponized lies or mutually destructive actions will do nothing but deaden our sense of human decency and patriotic sensibility. We need to search for bold yet practicable ideas that will extricate the country from the formidable quagmire. It is in this spirit that we offer the following analysis to guide thoughtful deliberation and coordinated action.

This solemn Declaration calls on politicians and civic activists to engage constructively to save Ethiopia from its vicious domestic and implacable foreign enemies. The time for responsible engagement is now. With proper diagnoses and solutions, we can then focus on the urgency of the moment with win-win solutions. The first and emergency task is to expose the wanton violations of internationally recognized human and civil rights and provide relief and reintegration programs for the millions of internally displaced persons at home and refugees in neighboring countries. The second and near-future task is to provide a blueprint for an irreversible transition to a system of equal citizenship, national unity, and prosperity.

*We will explain our thinking by diagnosing the country's current existential challenges, the future state Ethiopians desire, and the transition modalities between the two. Mindful of the country's cultural diversity and the above considerations, we hereby propose **an all-stakeholder modality of negotiated transition to a recognizably democratic order**. This certainly is NOT a plea letter to the ruling party. Instead, it is a firm demand by the civic movement, on behalf of the Ethiopian people, to those in power and aspiring to power that the age of tyranny by the few must, and will, end for good under sufficient pressure by organized and clearheaded citizens ready to reclaim their lost sovereignty. We need to muster the courage to speak truth to power at this hour of great danger to the nation. If not now, then when?*

Whence Ethiopia (ኢትዮጵያ ከየት)?

It is often said that the right diagnosis almost always leads to the proper treatment. Ethiopia is currently in the throes of a deepening and intertwined political, economic, and social crisis. Equally alarming is that neither the Government nor the non-state political class seems to have a clear understanding, much less an effective strategy, to extricate the country from its existential angst.

The broader geopolitical context in the Horn of Africa is the emergence of a possible new Cold War era, led by the United States and China. It has produced intense military and economic competition, including regional powers such as the EU, Egypt, Turkey, the Gulf States, and Iran. Ethiopia is currently enmeshed in this dangerous environment involving externally-sponsored actors such as the TPLF and the OLF, destabilization focused on the GERD, and provocations such as encroachment Sudanese armed forces into Ethiopian sovereign territory. Therefore, a united front against foreign-sponsored destabilization urgently requires a robust national unity based on domestic peace and justice that can come only with national dialog.

Politically, the total capture of state institutions by TPLF-led and now PP-led cliques, by fusing Party and State, have introduced a toxic culture of institutionalized plunder and polarization. Since 2002, bureaucratic norms and the separation of powers have been obliterated, with all power concentrated in the office of the prime minister.

The three-decade-old system of political ethnicity has finally come to its logical and ugly conclusion. The most notable manifestations of this inexorable descent of Ethiopia into a nightmarish dystopia of endless civil strife are plain enough except for the willfully ignorant:

- All institutions of national integration (public schools, universities, churches, mosques, the civil and military services, and the like) have been penetrated, nay captured, by parochial forces, and debased in the name of redressing real or imagined historical grievances.
- Politically-motivated and state-directed pillage, crimes against humanity, ethnic cleansing, and genocide have become daily occurrences in all the Regional States and major cities. Tens of thousands of innocent Ethiopians are killed in huge numbers, often with grotesquely barbaric methods too gruesome to mention (especially in Oromiya, Benishangul, Somali, and Tigray). More than 2 million people are internally displaced, not to mention the 15 million facing famine-level conditions. Ethnic Amhara Ethiopians have been mainly targeted in almost every regional State, although others (Gurage, Gamo, Oromo, and Gedeo) have also been victimized in large numbers. We have allowed ourselves to be numbed into inaction and hopeless resignation. Orthodox churches and, in some cases, Mosques were burned down in large numbers.

- Just as distressing is the inability, and apparent complicity, of the current Government to address these crises forthrightly. The failure of leadership has instead manifested itself in the filling up of the emptied jails in 2018 with a new cohort of political prisoners and the systematic displacement of the fledgling independent media by state and party media after a brief honeymoon. The latter routinely ignores or deliberately mischaracterizes the carnage in the hope of enlisting falsehoods in the service of dictatorship. The establishment of parallel regional power centers (with their own militia, special forces, and media), by eroding the central Government's authority, is paving the way for a devastating civil war among the ten ethnic states or between them and the Federal Government.

Economically, endemic ethnic unrest has caused enormous destruction of modern factories and commercial farms (400 non-repairable projects, not counting Tigray, according to the investment agency). Societal polarization also threatens to kill off economic growth by raising investors' risk to a prohibitive level—for domestic and foreign investors alike. The plunder culture fostered by ethnic federalism has inevitably produced a new generation of politicians salivating to take their "turn to eat" through a strategy of "othering" and stuffing key government jobs with unqualified co-ethnics.

TPLF may be dead, but *Tigrawinet* is alive and well in the name of *Oromumma* under an equally exclusionary *Biltigna*. Avaricious Oromo supremacy has replaced the brutality of Tigrean supremacists. Expedient OLFites have engaged the public with the tiresome doubletalk of invoking *Ethiopiawinnet* and *Zeregnet*, depending on the audience. The full consequences of this contest over wealth redistribution will be felt for a long time to come.

A country in a severe politico-economic crisis cannot escape social anomie. Ethiopia is a country known for its intermarriage across ethnic groups (and even religious groups) and social classes (royalty and commoner alike). The envy of traditional societies, it has no history of institutionalized cultural discrimination. And yet, it is today misportrayed as an "internal-colonialist" prison of nationalities by its detractors. The fictitious native-outsider dichotomy threatens to freeze or even reverse the inter-regional mobility of people and goods that historically produced national integration. The result is heightened social mistrust in a society known for its embrace of cultural diversity and pluralism. Completing the nation-building project is being hampered by the effort to undo what our ancestors admirably accomplished to create a post-tribal political society.

Under this toxic system of political ethnicity, every self-respecting Ethiopian is compelled to defend the right to life when we should be focusing on the right to be free of poverty and dictatorship. Enough of us have not been dissatisfied enough about our civilized society's outrageous slide to deplorable primitivism in the hands of small-minded brethren with self-serving narratives and foreign-supplied lethal weapons.

It takes little imagination to realize that killilization (our version of Apartheid) is nothing but the perpetuation of isolation, exclusion, and mistrust. Unless it is banished from the land, it will surely undermine the universality of human and civil rights as well as the diffusion of

novel ideas and practices that are the hallmarks of modernity. We cannot nurture national unity against implacable foreign enemies if we fail to nurture Ethiopiawinnet to face its equally implacable domestic enemies.

Whither Ethiopia (ኢትዮጵያ ወዴት)?

State-building and nation-building require socializing citizens by accentuating what unites them rather than what divides them. Identity politics, ethnic or religious, cannot anchor equality in freedom or national unity precisely because it is inherently and pathologically anti-unity, anti-Ethiopian, and even inhuman. It cannot serve as a foundation for the democracy of equal citizenship, local self-governance, and shared prosperity.

Some things are clearly non-negotiable. They include respect for human and civil rights, equality among cultural groups under the rule of law, and the Ethiopian State's unity and territorial integrity. A group of Ethiopian scholars, intent on articulating the tenets of *Ethiopiawinnet* as the inspiration for a shared vision of a united civic movement, offered the Citizens Charter for a Democratic Ethiopia some fifteen years ago¹. The Charter defines the foundations of Ethiopian national identity, the rights and responsibilities of free citizenship, and the elements of the popular demand for a new democratic constitution. The democratic movement must adopt the Citizen Charter to usher in democratic accountability in Ethiopia.

How can Ethiopia go from here to the desired future (ኢትዮጵያ እንዴት)?

Systemic transition, unlike incremental reform, is a product of a political crisis that calls for negotiation among fundamental interests in society. Such a political settlement occurs under one of two circumstances: the existing order collapses, and the victors impose their will on the population (as in 1974 and 1991), or the current rulers lose confidence under pressure from the people (as in 2017-18) and are compelled to make concessions toward meaningful power-sharing. We believe that Ethiopia is on the cusp of the second scenario.

Regrettably, Ethiopia missed several opportunities for equitable and durable change. We need only mention 1990, 2005, and 2008 as lost windows of opportunity because of organizational fragility². Another one, 2021, is staring us in the eye. The central lesson is

---

¹ The Citizens Charter Group, *The Citizens Charter for a Democratic Ethiopia*, the 2012 version can be downloaded from: <https://www.ethiopiawin.net/citizens-charter>.

² Terrence Lyons, "Closing the Transition: The May 1995 Elections in Ethiopia," *Journal of Modern African Studies*, 34(1), 1996 (p. 121): "A collection of diverse political groups, often disorganized, sometimes irresponsible, poorly led, and split by numerous internal differences, sought to divert the EPRDF plans for a controlled transition. They convened an alternative council, appealed to the international community (particularly the United States) for assistance in forcing the EPRDF to negotiate, and boycotted elections in the hope of delegitimizing a process they believed they could not influence. These tactics proved to be no

that opportunities will be missed unless and until civil and political societies muster effective organizations and practical strategies to secure a place at the negotiation table. The inevitable alternative is a cycle of dictatorship or even national disintegration.

A critical precondition for an orderly systemic transition is the existence of political space, often called a political settlement, between the ruling party and violence-capable contending groups. This might explain why the contest and negotiation have so far been limited to political entities with firepower. What if the forces of national unity manage to launch an effective civic and political movement with a uniting platform to counter these centrifugal forces? In this case, Ethiopianists stand a good chance of participating in a political settlement as a moderating force.

As concerned Ethiopians, our central message, therefore, is that the expression of popular sovereignty is best delivered through the modality of an inclusive National Dialog (ሓገራዊ ምክክር). Under auspicious circumstances, this process is overseen or mediated by neutral international observers to guarantee enforcement of the agreement's terms among national stakeholders.

The national dialog process, whose details may have to be spelled out in position papers, will help break the inevitable national free-fall by formulating a Transition Manifesto (የሕዝባዊ ሽግግር ፍኖተ ካርታ). The national dialog will have to contemplate three prominent options for a political settlement rather than political surrender. They are sketched out below. This Declaration endorses the third option, a sincere expression of our earnest aspiration for a stable, united, and prosperous Ethiopia.

Option 1: Prosperity Party, purportedly after receiving an electoral mandate, leads the country into a post-ethnic democratic society.

The Prosperity Party (PP) is seeking to become a vanguard party by replacing the vanguard coalition that was EPRDF. Regrettably, the Government of PM Abiy Ahmed has allowed much of his unprecedented non-electoral mandate for structural reform to dissipate. He has instead chosen to prevaricate at the cross-roads of being a flagbearer of the Ethiopian renaissance or an agent of grievance politics intent on masking the desire for Oromo supremacy or even secession. To understand the unenviable tradeoffs imposed by this straitjacket, we need only note the following facts:

- PP stands for two things: followership (መደመር) and developmentalism (ብልጽግና) rather than the unconditional equality of citizens and democratic accountability. It conceptualizes national unity in instrumentalist terms rather than as a core value. It conceptualizes partnership as unquestioning followership. PP also upholds, at least

---

match for the EPRDF's intricate mechanisms of control. The well-managed May 1995 Elections ended the transitional period and served to consolidate the EPRDF's dominance. What had begun with a noisy diversity of views among a broad array of political organizations ended quietly with the clear hegemony of the EPRDF."

in practice, the divisive and baseless narratives of oppressor-oppressed groups and native-outsider dichotomies among Ethiopians.

- By embracing regional satellite parties and a new Tigrean branch, PP is internally organized along ethnic lines and has not embraced constitutional reform in favor of a non-ethnic order. It lacks the internal coherence and integrity needed to spearhead a citizenship-based unifying platform.
- Predictably, the PP speaks in discordant voices. The Oromo wing views PP as its chosen instrument for attaining Oromo supremacy. In contrast, the Somali branch underscores the inclusion of ethnic satellites. The Amhara PP espouses a new politics of equal citizenship while acceding to divisive ethnic federalism in practice.

The question, then, is whether such an ethnically-anchored vanguard party can lead the country into a post-ethnic order after receiving a veneer of legitimacy through ruling-party orchestrated parliamentary elections--currently scheduled for June 2021. At least three potential developments should worry us all: (1) electoral violence, during and after, is likely to intensify the already unacceptable level of politically-motivated violence; (2) the absence of a safe environment (the harassment of national parties, the imprisonment of their leaders, and ongoing displacements and assassinations) render free and fair elections moot; and (3) the newly elected parliament is likely to be more ethnicist in composition than the current one, which means that the only way PP can launch constitutional reform is by illegally upending the so-called constitutional order—a prospect that is neither democratic nor tenable. Electoral outcomes, however free and fair, based on a defective constitutional order are patently unacceptable to most Ethiopians. We can and should do better than prolonging an existence that is neither secure nor just.

Option 2: A coalition of political parties jointly spearheads a political transition under a government of national unity.

Ethiopia is a predominantly rural, and arguably the poorest large, country in the world. It has few cities, factories, mining centers, and commercial farms to support class-based professional associations and political parties. This reality would explain why national political parties tend to be formed by small cliques (which makes them prone to factionalism) based mainly in Addis Ababa. Regional parties have found ethnicity an easy and useful tool for political mobilization relative to class or policy platform. Therefore, it is not surprising that both ethnic political parties and multiethnic political parties have found it hard to transcend identity or personality to form effective coalitions to forge a competitive political landscape to render electoral choices meaningful.

Even under the best circumstances, such as the 2005 parliamentary elections, opposition coalitions have found it difficult to unite under a joint program to replace the ruling front. Today, opposition parties (advancing ethnic nationalism or civic nationalism) are too battered and cowed down to stand on their own, much less to compel the ruling PP to share

power in a national unity government. This pathway, therefore, is neither desirable nor workable in the current Ethiopian context³.

Option 3: An all-stakeholder coalition of political parties, civic and professional organizations, and notable citizens constitute a transitional parliament that also serves as a constituent assembly.

The third option is the most attractive of the three for laying down firm foundations for building a democratic order, which is why we endorse it as the light to lead us out of the darkness. It bestows the necessary political legitimacy (አዝዳዊ ቅብራልነት) that can adequately anchor a much-needed negotiated, no-loser, political settlement. It embraces the core values of Ethiopiawinnet: equality of citizens, self-government, the rule of law, and an abiding commitment to the unity of the Ethiopian people and the territorial integrity of the Ethiopian State.

The contours of this pathway for democratic unity are defined by stages of political action⁴:

Step 1: A Transition Manifesto (የሽግግር ፍኖተ-ካርታ)

A National Dialog process succeeds in issuing a Transition Manifesto whose momentous mandate is to oversee elections to an interim parliament, ensuring the representation of all fundamental interests, organized or not, in Ethiopian society. There are many useful ideas about the composition of the Shengo, but we distill here what we believe are the most realistic ones. The election-cum-selection modality is as follows: all Woredas (550+) will be represented by one elected deputy each (the senior cadres of the ruling coalition of regional parties will be disqualified from running for the interim parliament), Ethiopianist political parties and their coalitions will be given no more than ten seats, and no more than ten seats shall represent opposition ethnic parties and their coalitions, and twenty seats shall represent independent CSOs (professional or rights-based) at home and in the Diaspora. In other words, the transitional parliament will have *at most* 600 seats, which will represent the broad spectrum of views and interests in Ethiopian society.

By the very framing of this historic election and selection process, a reasonable expectation is that patriotic Ethiopians will occupy a third of the seats in the Shengo, a third will comprise

---

³ Lidetu Ayalew, “The Imperatives of Reconciliation and Unity for a Transitional Government of Ethiopian Renaissance,” (Amharic), March 2020: <https://edponline.org/amharic/2020/2257/>. Lidetu misguidedly argues for structural (including constitutional) reform after the parliamentary elections. This proposal is baffling for several reasons: the current constitution is almost amendment-proof by requiring high bars for amendments; the election is based on promises to preserve the current constitution; and none of the political parties, including the national parties, are running on a platform that calls for constitutional reform.

⁴ For details, see, The Citizens Charter Group, “A People’s Transition Manifesto for a United Democratic Republic of Ethiopia,” *International Journal of Ethiopian Studies*, 12(1), 2018. The scenarios outline there may be outdated but the principles continue to be pertinent because they address structural issues.

implacable ethnicists, and a third will likely serve as *mehal safari* or a balancing bloc. Should the balance of actual votes in the *Shengo* differ from this expectation, we should be prepared to accept the people's will.

We must resist the temptation to impose yet another political order, however ideal it may seem, on the country. After all, democratic procedures do not guarantee justice or the right decisions. They only ensure that the sovereign electorate will have multiple chances to correct its mistakes as it progressively loosens the stranglehold of parasitic state elites.

Step 2: An Interim National Shengo (አገራዊ የሽግግር ሸንጎ ተልዕኮዎች)

The Shengo, as an authoritative body and constituent assembly, shall have the mandate to undertake the following tasks of national salvation:

- (1) Establish a Caretaker Government of Technocrats. This will ensure continuity in governmental Administration, including the responsibility of undertaking daily public services and ensuring the country's defense against an assortment of foreign enemies intent on exploiting any political vacuum. The caretaker administration must put a high premium on merit in the civil service and the security services.
- (2) Assume the critical role of a Constituent Assembly to oversee the drafting and ratification of a democratic constitution.
- (3) Establish the following key commissions to study and recommend structural reform:
  - *A Peace, Truth and Reconciliation Commission* to stabilize the country by restoring public order; and formalize a truth-telling process to provide an opportunity for victims of political violence and plunder to tell their stories. Impunity will end only when transitional justice, customary as well as judicial, is delivered against crimes on humanity perpetrated by the political class.
  - *Reclamation of Public Assets Commission* to identify public restitution of the stolen public assets (including forgiven bad loans from state banks) by members of the EPRDF, and now Prosperity Party.
  - *Constitution Drafting Commission* of experts and stakeholders to prepare a citizen-based constitution. These guidelines must address, among other things, the following contestable issues: federalism versus unitarism, presidential versus parliamentary, separation of powers, modes of electoral representation, and system of property rights. The mandate must include establishing an independent Electoral Commission to oversee the foundational democratic election, following constitutional ratification.

- *Territorial Administration Commission* to craft a plan for a geography-based system of regional administration that reconciles the principles of accessibility, resident consent, and economic viability.
- Oversee a clean *population and housing census*, whose credible results will help define constituencies.

Recommendations and Resolution (የውሳኔ ምክራ-ሃሳቦች)

The marching order for Ethiopians and friends of Ethiopia is now clear enough. We must delineate and undertake two interrelated tasks with utmost urgency and practicality. The first, and most pressing task is to expose gross human rights violations and treasonous actions and mobilize relief for millions of internally displaced compatriots. The second is to mobilize and organize Ethiopians to pressure the regime to enter into a transitional settlement under an all-stakeholder modality. The Shengo may very well ask the current PM to head the Caretaker Administration.

The signatories of this Declaration, therefore, take a public stand to press and implore powerholders, out of enlightened self-interest and patriotism, to switch to the save-your-country (አገር አድኙ) mode of thinking and action rather than futile elections in such a toxic political climate:

- We are acutely aware of the many dilemmas facing Ethiopians who must put out the fire while rebuilding the house. We also understand that power cannot concede unless it is convinced that the status quo is untenable. Doing nothing in an environment where primordial barbarism and exclusionary politics is couched in pathological lies, contested history, and myopia cannot be a viable option. Bold and informed citizen engagement can tip the balance by forcing concessions from the ruling party, if only by galvanizing independent-minded Ethiopians at home and abroad to engage constructively and thoughtfully.
- We need to take advantage of this fleeting window of opportunity to identify a credible escape from the deadening cascading crises. Our best hope toward a post-ethnic, post-socialist, and post-warlordist society is the all-stakeholders pathway we offer here as a uniting blueprint for the transition.
- The Ethiopian people are always willing to grant direct support for honorable statesmen. Confidence-building measures will certainly pave the way for the reconciliation process. If the ruling Prosperity Party wishes to save itself and the country, it must show its determination and resolve by officially outlawing ethnic-based political parties. Failing to do that and allowing same cancer to fester in the body politic in the name of ethnic solidarity would be unacceptable, a callous affront to people’s sensibilities and a clear manifestation of political placation. Instead, it must undertake confidence-building measures (including the release of all prisoners of conscience and political prisoners, permitting the residents of Addis Ababa and Dire Dawa the constitutionally-sanctioned full measure of self-government, opening

up the political space for opposition parties and CSOs, and undertaking essential police functions to ensure public order) a meaningful national reconciliation process⁵.

- All patriotic Ethiopians and friends of Ethiopia to endorse the Citizens Charter of a Democratic Ethiopia as our vision and the Roadmap of Transition outlined in this Declaration. **The upcoming parliamentary elections must be scrapped in favor of a robust, negotiated national reconciliation process.**

Ethiopia is a resilient country that cannot easily be broken. However, we must acknowledge that it has been severely battered for far too long by a low-intensity civil war and the barbarians at the gate. The responsibility of our generation is to go beyond survival and deliver a better country to our children. We are now a cosmopolitan and politically-conscious people on the cusp of outstanding achievements. We must galvanize our people by offering clear vision, a viable strategy, and the necessary organizational muscle to realize our common destiny. At this turning point, we must organize to seize the moment to salvage the best of our heritage and historical consciousness and grasp the future with courage and foresight.

May God bless Ethiopia and its blameless people! Thank you.

April 2021

Inaugural Endorsers 1: Individuals

Melaku Tessema
Seleshi Tilahun
Tsehay Demeke
Berhanu Abegaz (Dr.)
Abate Kassa
Imru Assefa (Dr.)
Hezekiel Eskender
Tsehai Berhane-Selassie (Dr.)
Sinidu Teklemariam
Berhanu Alemayehu (Dr.)
Agere Addis

Kidane Alemayehu
Solomon Getahun (Dr.)
Betru G. Egziabher
Kone Feseha
Ayal-Sew Dessye
Samuel Habte
Dereje Kebede
Almaz Zewdie (Dr.)
Getachew Begashaw (Dr.)
Terefe Mekurea
Wosenyelesh Debela

Mulugeta Aboset
Tsigereda Mulugeta
Achamyelah Debela (Prof.)
Assefa Heito
Aklog Birara (Dr.)
Alemante G. Selassie (Prof.)
Haile Larebo (Prof.)
Berhanu Mengistu (Dr.)
Demissie Alemayehu (Dr.)
Wosene Yifiru (Prof.)
Gebeyehu Ejigu (Dr.)

Inaugural Endorsers 2: Civic and Political Organizations

Vision Ethiopia

Ethiopian Dialog Forum

¹ A companion Implementation Strategy outlines the owners of this Declaration and how they can, and should, go about promoting the transition strategy to civil and political societies as well as the Ethiopian public.

ከአገር-ወዳድ ኢትዮጵያውያን የቀረበ የአገርን እንታደግ ብሔራዊ ጥሪ

ከ 'እምቢልታ' ስብሰብ

የመልዕክታችን ፍሬ-አሳብ፡

ኢትዮጵያ ሲወራርስ የመጣ አኩሪ ታሪክ ያላት፣ የጥንታዊ ሥልጣኔ ባለቤትና በዓለም ላይ ነፃነታቸውን አስከብረው ከቆዩ ጥቂት ጥንታዊ አገሮች መካከል አንዷ ናት። የኢትዮጵያዊነት መንፈስ ለሕዝባችን ብቻ ሳይሆን በአፍሪቃም ይሁን በየትኛውም የዓለም ክፍል ለሚገኙ አፍሪቃዊ ዝርያ ላላቸው ሁሉ በራስ-መተማመን፣ የሰብዓዊ ማንነት ክብርንና ነፃነትን ያጎናፀፈ እሴት ሆኗል። ይሁንናም፣ ይኸ እሴት በአገራችን ብዙኃትን ለችግር የዳረገ ድህነትን በማስወገድ ፍትሃዊ ልማትና እድገትን እውን ማድረግ፣ ተጠያቂነትንና ብሔራዊ-ውሳኔነትን የሚያረጋግጥ ሕጋዊነት ያለው የፖለቲካ ሥርዓትን ማስገኘት አልቻለም።

እነኝኸ ከባድ ተግዳሮቶች አገራችንን የውጭና የውስጥ የተጣመሩ ጠላቶች ለሚያደርሱት ጎልውና-ተፈታታኝ ቀውስ ተጋላጭ አድርገዋታል። ከሦስት ዓመታት በፊት የተከሰተውና የኢትዮጵያን ኅዳሴ ያበሥራል ተብሎ ተስፋ የተጣለበት ለውጥ በሕዝብ ዘንድ የነበረው አመኔታ እየተሸረሸረና ከሞላ-ጎደል እየከሰመ እንጅ ግቡን እየመታ አለመምጣቱ አስከሁን ቢታየው ሂደት ገሃድ ሆኗል። ባለፉት ሠላሳ ዓመታት በኢትዮጵያ ሕዝብ ላይ የተጫነው ማንነት/ኅሠኝነትን መሠረት ያደረገ አግላይ የፖለቲካ ሥርዓት አገራችንን መረን ለለቀቀ ተቋማዊ መሰረት፣ ውጥንቅጡ-ለወጣ የፖለቲካ ንቅዛትና ዝቅጠት፣ ለሚያባራ የቦታ-ይገባኛል ሽሚያና ቅርምት፣ ሕዝባችንን ለዘግናኝ የሰብዓዊ መብትና ክብር ጥሰት ወንጀሎች፣ ማንነትን መሠረት ላደረገ የጅምላ መፈናቀሎች፣ ጥቃቶችና የዘር ጭፍጨፋዎች፣ እንዲሁም አገርን ለጎልውና-አጦት አደጋ መጋለጥ የዳረገ አደገኛ ፍልሥኛና መሆኑ እነሆ በተግባር ታይቷል። ይኸ በጭፍን የወል አስተሳሰብ ቅኝት የሚመራ ርዕዮተ አንዱ በሌላው ላይ፣ ሁሉም በሁሉም ላይ እንዲነሳ በማድረግ የፖለቲካ መስኩን የበከለና ለአገራዊ/ብሔራዊ አመራር ተገቢ ቦታ የነፈገ በመሆኑ፣ የሕዝብን ማኅበራዊ የትሥሥር አውታር በመበጣጠን የአገራዊ አንድነት መሠረትን አናግቷል። በአሁኑ ጊዜ ያለው የአገራችን የውስጥ ይዘታ እጅግ የዘነፉ ተግዳሮቶች የተከሰቱበት ስለሆነ ለባዕዳን፣ በተለይም በዓባይና በቀይ ባሕር ላይ ተጽዕኖቸውን ለማሳደርና ለመቆጣጠር ለሚፈልጉ ክፍሎች፣ ኢትዮጵያችን ሰላሚን እንድታጣና እንዳትረጋጋ የማድረግ እቅዳቸውን ለማሳካት የተደፋፈሩበትን ሁኔታ ፈጥሯል፣ ለበለጠ ጭናም ተጋላጭ አድርጓታል።

አገራችን በምትገኝበት ከዚህ እጅግ አሳሳቢና ፈታኝ ወቅት በተቃዋሚ የፖለቲካ ድርጅቶች፣ በሙያና በሕዝባዊ ማኅበራት እና በምሑሩ ኅብረተሰብ በኩል የሚታየው የተፋዘዘ ምላሽ በጣም የሚያሳዝንም የሚያሳደርም ነው ማለት ይቻላል። ተስፋ ተጥሎበት የነበረው የሽግግር ሂደት ባልተጠበቀ ሁኔታ በመድብለ-ፓርቲ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ኪሣራ አንድ ዓይነት አስተሳሰብ የበላይነት እንዲሰርጽ በማድረግ ፍላጎት ላይ የተመሠረተ፣ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች እንቅስቃሴ እየተገደበ፣ የፖለቲካ ምኅዳሩ እየጠበበ፣ ሆን-ተብሎ በተሰላ መንገድ አገር-አቀፍ አደረጃጀት ያላቸውን ኢትዮጵያዊ ኃይሎች ከፖለቲካ መድረኩ በማሰወገድ፣ እስከ ቀበሌ የዘለቀ የቁጥጥር እና የተሳሳተ መረጃ-አስተላላፊ መረብ ዘርግቷል።

ውጤቶቹም፣ ጥርጣሬ፣ አለመተማመን፣ ስጋትና ፍራቻ እንዲሰፍን ተደርጎ፣ አንዳንድ ጥቅማጥቅሞችን በማግለጻት በመጠቀም ሕዝብ ብሶቱንና ተቃውሞውን በተቀናበረ ሁኔታ እንዳያሰማ እየታፈነና የሚፈልገው ለውጥ እንዲከሰም እየተደረገ መሆኑን በሃዘኔታ እየተመለከትን ነው። በዚህ አሉታዊ ሁኔታ ድባብ መኻል የትሕነግ/ሕወሓት አመራር ከጥቅምት ፳፬ ቀን ፪ ሺህ ፲፫ ዓ/ም ጀምሮ በአገር መከላከያ ሠራዊት የሰሜን ዕዝ ጦር ላይ የወሰደውን አሣፋሪ የከሳይት ወንጀል ተከትሎ በማዕከላዊ መንግሥትና በትሕነግ መኻል

በትግራይ የተደረገው ከባድ ጉዳትን ያደረሰ የእርስ-በርስ ጦርነት ዋናው ምዕራፍ እየተገባደደ ቢሆንም፣ በሌሎች የአገራችን ክፍሎችም እዚህም አዛም የተለከሱ የጥፋት አሣቶች እንደተቀጣጠሉ እንደሆነ ይታወቃል።

ችግሮች ወደ ደም-አፋሳሽ የግጭት ሁኔታ ሳይመሩ በሰላምና በአግባቡ ለማስተናገድ ገንቢ አሳቦች ጠቃሚ የመሆናቸውን ያክል፣ በተፋላሚ (ተጻራሪ) ጎራዎች መካከል ያሉ ፍላጎቶችንም ጠንቅቆ ማወቅና መረዳት አስፈላጊ ይሆናል። እኛ የአገራችንን ሁኔታና ይዘታ በጥምና የምንከታተል፣ ለውጡ ሲከሰት የተጠበቀው እውን ባለመሆኑና ተደራራቢ መዋቅራዊ ቀውሶች እያየሉ መምጣታቸው፣ ችግሮች እየተወሰሰሱ መሄዳቸው በሕዝባችን የወደፊት ዕጣ-ፈንታ ላይ የሚያሳድረው ተጽዕኖና ከባድ ፈተና የምር የሚያሳስበንና በአሁኑ ጊዜ በተለያዩ የሙያ መስኮች ተሰማርተን በውጭ አገሮች የምንገኝ ምሁራንና ተቆርቋሪ ኢትዮጵያውያን፣ የአገራችን ሁኔታ ከጊዜ-ወደ-ጊዜ እያሸቆልቆለ በመሄዱ ምክንያት የሕዝብ የወደፊት ዕጣ-ፈንታ ላይ አሉታዊ ውጤት ሊያስከትል ይችላል የሚል ስጋት አሳድሮብናል፣ እጅግ አሳሰብናልም።

ይኸ ሁኔታ እረፍት የሚነሣ ሆኖ ስላገኘነውም በጉዳዩ ላይ ተከታታይ ውይይቶችን በጥልቀትና በጥምና አካሂደናል። መረን የለቀቁ የጎሠኛና የጎጠኛ ኃይሎችን ማሳበረሰብን ከማሳበረሰብ የሚያጋጩ አደገኛ የሃሰት ትርክቶችንም ሆነ ተደጋጋሚ የጥፋት ድርጊቶችና ወንጀሎች ከማባባስ ገልጠና ስለሚገባ እና ትርጉም-የለሽ ትዕግሥት በዝምታ ማለፍ፣ ወደ እርስ-በርስ መጠፋፋት የሚወስዱ ተመሳሳይ ሁኔታዎች በአግባቡና በወቅቱ እንዲታረሙ የተባበረ ድምፃችንን አለማሰማት፣ የወል ሰብዓዊ ኃላፊነታችንን፣ ጎሊናዊ-ግዴታችንን እና ለአገራችን ያለንን ተግባራዊ ጥያቄ ውስጥ የሚያስገባ ከመሆን እንደሚያልፍም ተረድተናል። በመሆኑም፣ አገራችንን ከዚህ የችግር አረንቋ ለማውጣት ይቻል ዘንድ ሁላችንም በጥንቃቄና በጥምና የታሰበባቸውና ተግባራዊ ሊሆኑ የሚችሉ የመፍትሔ ንጥረ-አሳቦችን በቁርጠኛ መንፈስና በድፍረት ማቅረብ ይኖርብናል፣ ይጠበቅብናልም። በዚህ መንፈስም ነው ለሰከነ ውይይትና ለተቀናበረ ተግባራዊ እርምጃ ይረዳ ዘንድ የሚከተለውን ትንታኔ የምናቀርበው።

በፖለቲካው መስክ የተሰማሩ እና በማሳበራዊ ጉዳዮች ላይ ትኩረት ሰጥተው የሚንቀሳቀሱ ወገኖቻችን በተናጠል የሚደረጉትን ጥረቶች በማስተባበርና ትግላቸውን በማቀናጀት አገራችንንና ሕዝቧን በውስጥ ካሉ ፀረ-ሰላም ኃይሎችና ከተጽዕኖ-ፈጣሪ የውጭ ጠላቶች ከሚቃጠሉ ጎልውና-ተፈታታኝ ችግሮች እንዲታደጉ እነሆ ይኸንን አገራዊ ጥሪ እናቀርባለን። አገርንና ሕዝብን ለመታደግ በሚደረግ ጥረት በምንችለው ሁሉ ንቁ ተሳታፊ በመሆን ያለብንን የዜግነት ኃላፊነት በተግባር የምንወጣበት ጊዜ ደግሞ አሁን ነው። የችግራችንን መሠረታዊ ምክንያቶችን ተፈጥሮ ባገሪ እንዲሁም አስተማማኝ መፍትሔዎች ላይ የጠራ ግንዛቤ መያዝ ከተቻለ፣ የጉዳዩ አጣጣሪነት የሚጠይቀውን ተገቢ ትኩረት በመስጠት አፕናፊም ተፕናፊም የሌለበት ሁሉም አትራፊና ተጠቃሚ የሚሆንበት ውጤት ላይ መድረስ ያስችላል ብለን እናምናለን።

በዓለም-አቀፍ የሰብዓዊ መብቶች አዋጅ የተደነገጉ መሠረታዊ መብቶችን ሳይቀር በሚጸረር መልክ በዜጎች ላይ የሚደረገውን መረን-የለቀቀ የሰብዓዊ-መብት-ጥሰት ብቻ ሳይሆን መሠረታዊ የሰብዓዊ-ክብር-ረገጣ ሆነ በአብዛኛው በማንነታቸው ምክንያት ከመኖሪያ ቀያቸው በግፍ የተፈናቀሉና ለሰቆቃ የተዳረጉ በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ዜጎቻችን ሁኔታ በስፋት እንዲታወቅና የሚገባውን ትኩረት እንዲያገኝ በይፋ ማጋለጥ፣ እንዲሁም አገራቸውን ለቅቀው ወደ ጎረቤት አገሮች የተሰደዱ ወገኖቻችን አስፈላጊው ሰብዓዊ እርዳታ እንዲደርሳቸውና መልሰው እንዲቋቋሙ ማድረግ ከሁሉ በፊት የቅድሚያ-ቅድሚያ ሊሰጣቸውና አስቸኳይ ምላሽ እንዲያግኙ ማድረግ ይገባል። በሁለተኛ ደረጃ እና በቅርብ ጊዜ ትኩረት ሊደረግበት የሚገባው ሌላው ዐብይ ጉዳይ አገራችንን በሰከነ ሂደት የዜጎች እኩልነት እና ፍትሃዊ ሥርዓትን ለማስገኘት፣ አገራዊ አንድነትንና የጋራ ብልጽግናን በማይቀለበስ ሁኔታ ለማረጋገጥ የሚያስችል በደንብ የታሰበበትና የሁሉንም፣ ቢያንስ የአብዛኛውን ይሁንታ ሊያስገኝ የሚችል የአቅጣጫ-ትልም /ፍኖተ-ካርታ/ ማውጣት ይሆናል።

በእነዚህ ዐባይት አገራዊና ሕዝባዊ ጉዳዮች ላይ ያለንን ግብ-አሰጨባጭ አስተሳሰብ ማሳየት የምንችለው አገራችን ከተደቀኑበት ጎልውና-ተፈታታኝ ተግባራዊነት ወጥታ ወደፊት እንድትደርስበት ወደምንመኘው የከፍታ ደረጃ ለማሸጋገር የሚጠይቀው ሂደትና ለዚያ እውን መሆን ልንከተል የሚገባን መዳረሻ ዘዴው ላይ ያለን ግንዛቤ ይሆናል። የሕዝባችንን ባጎላዊ ስብጥርና ከዚህ በላይ የጠቀሰናቸው አሳቤዎችን ግንዛቤ ውስጥ በማስገባት፣ ኢትዮጵያችንን ተአማኒነት ወዳለው ዲሞክራሲያዊ ሥርዓት ማሸጋገር ይቻል ዘንድ አገራዊ መግባባትን መሠረት ያደረገ የፖለቲካ ኃይሎችንና ሌሎች ጉዳዩ የሚመለከታቸው ክፍሎችን ያካተተ ሁሉን-አቀፍ ድርድር እንዲደረግ አሳብ እናቀርባለን። ይኸ ጥሪ ለገዥው ፓርቲ የቀረበ የምልጃ ወይም የተማጽኖ አቤቱታ ሳይሆን፣ አገራችን ከአሁን በኋላ የጥቂቶችን

አምባ-ገነናዊ ሥርዓት የምታስተናግድበት ጊዜ ያከተመ መሆኑንና ዜጎች የተከፈለ ሉዓላዊነታቸውን ለማስመለስ ያላቸውን ዝግጁነትና ቁርጠኝነት በሥልጣን ላይ ላሉትም ይሁን ሥልጣን ለሚመኙ ሁሉ ለማሳወቅ ከተቆርቋሪ ሕዝባዊ ስብስቦችና ቀና-አስተሳቦና ለጎሊና ተገዢ ከሆኑ አገር-ወዳድ ወገኖች በኢትዮጵያ ሕዝብ ስም የቀረበ የውሳኔ ማብሰሪያ እና አገራዊ ጥሪ መሆኑ ግልጽ ይሁን። አገራችን የምትገኝበትን ፊታኝ ሁኔታ በቸልታ ማየቱ የሚያስከትለውን መራር ሃቅ በሥልጣ ላይ ካሉት ወገኖች ጀምሮ ሁሉም እንዲያውቅ የማድረግ ድፍረቱ እና ቁርጠኝነቱ ከሁላችንም ይጠበቃል።

ኢትዮጵያ ከየት?

የአንድን በሽታ ወይም ችግር ምንነት ከሥራ-መሠረቱ አጥርቶ ማወቅ ወደ ትክክለኛ መፍትሔው ለመድረስ ያስችላል ይባላል። ኢትዮጵያችን በአሁኑ ጊዜ እየከፋ በሄደ የማኅበራዊ፣ የፖለቲካ እና የምጣኔ-ሃብት (የኤኮኖሚ) ውስብስብ በሆኑ የችግሮች ቀውስ ተቀስፋ ትገኛለች። በአኳያው አስደንጋጭ የሆነው በመንግሥትም ሆነ በሌሎች የፖለቲካ ኃይሎች ዘንድ አገራችንን ከምትገኝበት ኅልውና-ተፈታታኝ የቀውስ ይዘታ ለማውጣት የሚያስችል መፍትሔ ማስገኘት ቀርቶ የችግሩን ክብደት በቅጡ እና የምር የተገነዘቡት አለመምሰላቸው ነው።

የአፍሪቃ ቀንድ በአሁኑ ወቅት በአሜሪካና በቻይና በሚመራ አዲስ የቀዝቃዛ ጦርነት ውስጥ እየተዘፈቀ ይመስላል። እነዚህ ሁለት ኅያላት አገሮችና ጀሌዎቻቸው (ማለት የአውሮፓ ህብረት፣ግብፅ፣ ቱርክ፣ የባህር ሰላጤ አገራትና ኢራን) በጦር ስምሪትና በኢኮኖሚ ተጽዕኖ በአፍሪካ ሃገራትን እያሸደረሩ ይገኛሉ። ስለዚህ ሁላችንንም ሊያስጋን የሚገባው ነገር በውስጥና በውጭ ኃይሎች ጥምር ድጋፍ የሚንቀሳቀሱት እንደ ትሕነግና አነግ ያሉ ጸረ-ኢትዮጵያና ወርባላ ድርጅቶችና የህዳሴ ግድብ እንዳያልቅ በሚጥሩ እንደ ግብጽ ያሉ ባላንጣዎች እንዲሁም እንደ ሱዳን ያሉ ግዜያዊ ጥቅመኞች አገራችንን ለማፍረስ የሚያደርጉት ርብርብ ነው። ይህን የውጭ አደጋ ለመቋቋም ውስጣዊ መከፋፈልን በድርድርና በፍትሃዊ መንገድ ማጥፋት የኢትዮጵያን ህልውና ባስተመማኝ መንገድ ማስተገበር ነው ብንል ማጋነን አይሆንም።

በፖለቲካው ረገድ መንግሥታዊ መዋቅሮችና ተቋማት ቀደም-ሲል በትሕነግ-መሩ ኢሕአዴግ አሁን ደግሞ እሱን በተካው ብልጽግና ተጠቅልለው መያዛቸው በመንግሥትና በድርጅት መካከል ሊኖር የሚገባው ገደብ እንዲጠፋ ሆኗል። ያ ፖለቲካውን የበከለ ባሕሪ ለተደራጀ ዝርፊያና ድርጅቶችን እና ኅብረተሰብን በውጥረት ለተናጠ ግንኙነት ዳርጓል። ከ1991/92 ግ/ም /2002/ ጀምሮ በቢሮክራሲው ውስጥ መኖር ያለበት መደበኛ (ጤናማ) ይዘታና በመንግሥታዊ ዘርፎች መካከል ሊኖር የሚገባው የሥልጣን ክፍፍል ጨርሶ እንዲከሰም በመደረጉም ሁሉም ሥልጣን በጠቅላይ ሚኒስትሩ መሥሪያ ቤት ሥር እንዲጠቀሰል ሆኗል።

ለሰላሳ ዓመታት በሕዝብ ላይ የተጫነው ማንነትን መሠረት ያደረገ የፖለቲካ ሥርዓት (ፖለቲካዊ-ጎሳኝነት) እነሆ አስቀያሚ ገጽታውን እና አይቀሬ መርዘኛ ፍሬውን ያሳየበት ደረጃ ላይ ተደርሷል። እውነታውን ሆን-በሎ ላለማየት ላልፈለገ ወይም መራር ሃቁን ለመሸሽ ለወሰነ ካልሆነ በስተቀር፣ አገራችን መውጫ-ወደሌለው ማኅበራዊ የቀውስ-አዙሪት ውስጥ ወደሚያስገባ ከባድ ችግር እያመራች መሆኗ አሌ የሚባል አይሆንም።

- በሃሰት ትርክትም ይሁን በሚታመኑ እውነታዎች ምክንያት ቀደም-ሲል በነበሩ ሥርዓቶች ደርሰዋል የሚባሉ በደሎችን ለማካካስ በሚል አገራዊ የሆኑ መዋቅራትን እና ተቋማትን (የኒሽርሲቲዎችን ጨምሮ ያሉ የመንግሥት ትምሕርት ተቋማትን፣ አብያተ-ክርስቲያናትን፣ መስጊዶችን፣ ወታደራዊ እና ሌሎች መንግሥታዊ ተቋማትን እና የመሳሰሉትን)፣ ሙያውን መጠኑም-አልመጠኑም ግርድፍ በሆነ የወገንተኛነት አባዜ የእኛ በሚሏቸው ሰዎች እንዲሞሉ በማድረግ ሙያን በሚያረክስ ሁኔታ በሚወሰዱ እርምጃዎች አገርን ወደ-ኋላ የሚጎትት በደል ተፈጽሟል። በማያባራ መልክ እየተፈጸመም ነው።
- በሁሉም ክልሎችና ዋና-ዋና ከተሞች የፖለቲካዊ-አመክንዮና ይዘት ባለው የመንግሥት መመሪያ ዝርፊያ፣ ፀረ-ሰብዓዊ-መብትና ክብር ወንጀሎች፣ የጅምላ ዘር-ተኮር መፈናቀልና ጭፍጨፋ ድርጊቶች በየዕለቱ የሚፈጸሙ አሳዛኝና አሳፋሪ ኩኔቶች ሆነዋል። በአያሌ አሥር-ሽዎች የሚቆጠሩ ንፁህን ዜጎች ተጨፍጭፈዋል። አብዛኞቹ (በተለይም በአሮሞ፣ በቤኒሻንጉል፣ በሶማሌና በትግራይ ክልሎች) እጅግ በሚሰቀጥጥና በሚዘገገን አሰቃቂ ሁኔታ ነው የተገደሉት። ከሁለት ሚሊዮን በላይ ዜጎች በማንነታቸውና በሐይማኖታዊ እምነታቸው ምክንያት ከመኖሪያቸው ተፈናቅለዋል። ከ15 ሚሊዮን ያላነሱ ዜጎች ለምግብ-እጥረት እና ለረሃብ ተጋላጭ ሆነዋል። ማንነት-ተኮር የጅምላ ጥቃቱ ጉራጌ፣ ጋሞ፣ አሮሞ፣ ሶማሌና ጌዶ ማኅበረሰቦች ላይ ደርሷል። ከሞላ-ጎደል በሁሉም ክልሎች በሚኖረው አማራ ግን ተለይቶ ለተለያዩ ጥቃቶች ዓላማና ስለባ ሆኗል። በርካታ አብያተ-ክርስቲያናትና በአንዳንድ አካባቢዎች ደግሞ መስጊዶች ሳይቀር የጥቃት ዓላማ ተደርገው እንዲወድሙ ሆኗል። ሆኖም ይኸ ሁሉ ዘግናኝ ወንጀል

በዜጎቻችን ላይ ሲፈጸም በተሰፋ-ቢስነት ጥንውኑና በጋራ-ያለመቆም አባዜ ተጠምደን እንደ ኢትዮጵያውያን ትርጉም ያለው የወል ምላሽ መስጠት አልቻልንም።

- ሥልጣን ላይ ባለው መንግሥት በኩል ለችግሩ ተገቢውን ትኩረት ሰጥቶ ለመፍታት የታየው ከተባባሪነት ያልተለየ አቅም-ቢስነትና ኃላፊነትን ያለመወጣት ድክመት አንገት-አስደፊና አስተዛዘቢ ሆኖ አግኝተነዋል። ይባስ ተብሎ በ፪ ሺህ ፲ ዓ/ም ባዶ-ሆኑ የተባሉት እስር-ቤቶች በተቃዋሚ ፖለቲከኞች መሞላታቸውና ለውጡን ተከትሎ በነበረው የጫጉላ ጊዜ ለማንሰራራት እየተውተረተሩ የነበሩ መገናኛ-በዙጎንን በመንግሥትና በቀጥታም ይሁን በተዘዋዋሪ መንግሥት የሚደግፋቸው ድርጅቶች በሚቆጣጠሯቸው እንዲተኩ መደረጉ ለአመራሩ ድክመት ሌላው ማህያ ሆኗል። እነዚህ በመንግሥትና መንግሥት በሚደግፋቸው ድርጅቶች ሥር ያሉ መገናኛ-በዙጎን በአገር ላይ ያሉ ችግሮችን ለሕዝብ በትክክል እንዲደርሱ አለማድረግ ብቻ ሳይሆን ሆን-ተብሎ አዛብቶ በማቅረብ የሚጠበቅባቸውን ለሃቅ የመቆም ሕዝባዊ ኃላፊነት በመዘንጋት የተከበረውን ሙያ እያቆጠቆጠ ላለ አምባ-ገነንነት አገልግሎት እያዋሉት ይገኛል። የራሳቸውን ልዩ-ኃይል፣ ፖሊስና ሕዝባዊ-ታጣቂ (ሚሊሽያ) እንዲሁም መገናኛ-በዙጎን ከማዕከላዊ መንግሥት ጎን-ለጎን እያሳደጉና እያጎለበቱ ያሉ የክልል አስተዳደሮች የማዕከላዊውን አገራዊ ሥልጣን እየሸረሸሩ መሄዳቸው በመከላከቻው አለመግባባቶች ሲከሰቱ ክልልን ከክልል ብቻ ሳይሆን ከልሎችን ከማዕከላዊ መንግሥት ጋር ለሚያጋጭ ደም-አፋሳሽ ጦርነት ሊዳርግ የሚችል ሁኔታ እንደተፈጠረ መገንዘቡ አስፍላጊ ይሆናል።

የመዋዕለ-ንዋይ ግብአት (ኢንቬስትመንት) ድርጅት ዘገባ እንደሚያመለክተው በማንነት ላይ የተመሠረተ አደረጃጀትን የተከተለ ሕዝባዊ አመፅ በተካሄደበት ጊዜ ዘመናዊ የማምረቻ ተቋማት (ፋብሪካዎች) እና ሠፋፊ እርሻዎች ላይ (ባለፉት ጥቂት ወራት በትግራይ በሚገኙት ላይ ከደረሰው ውጭ፣ ፬ መቶ መልሰው ሊጠገኑ በማይችሉበት ደረጃ) ከፍተኛ ውድመት በመድረሱ ምክንያት የአገራችንን ምጣኔ-ሃብት (ኤኮኖሚ) ጎድቷል። የሰፊው ማኅበራዊ የውጥረት ሁኔታም እንዲሁ ገንዘባቸውንና ጥሪታቸውን በአገራችን የልማት እቅዶች ላይ ለማዋል የሚከፈሉ የአገር-ውስጥና የውጭ ባለሀብቶች እንዳሰቡት የማድረግ ፍላጎታቸውን ስለሚቀንስ፣ በኤኮኖሚ እድገታችን ላይ የሚያደርሰው ጉዳት ቀላል አይሆንም። ይኸው ጠንቀኛና ኋላ-ቀር ማንነትን መሠረት ያደረገ የጎሣ/የቋንቋ አገራዊ አደረጃጀት (የፌዴራል ሥርዓት) ያስከተለው ሌላው ጉዳት የብዝበዛና የናጠጠ ሙሰኝነት እንደ-ባህል ተወስዶ አዲሶቹን ተተኪ ወጣት ፖለቲከኞች ጭምር በመበከሉ፣ 'የሚበላበት ጊዜ አሁን፣ ተራውም የእኛ' በሚል ዓይን-ያወጣ ስግብግብነት ያለ ችሎታቸው በማንነታቸው መመዘኛነት ብቻ ጥቅም ያስገኛሉ በተባሉ ቁልፍ የመንግሥት ቦታዎች ውስጥ በመሰጠት ዘረፋ ላይ ተጠምደዋል።

ትሕነግ/ሕወሓት ሞቷል ማለት ይቻል ይሆናል፤ ይሁንናም በ'ትግራዊነት' መንፈስ የሚመራው አሮሙማ በአዲስ መልክ ብልጽግና በሚል ስያሜ ጎልውናውን ይዞ ቀጥሏል። በትሕነግ ፊታውራሪነት የተመራው ጭካኔ የተጠናወተው የተጋሩ የበላይነት መንፈስ፣ በይሉንታ-ቢስ ስግብግብነት በታወረ የአሮሞ የበላይነት ተተክቷል ማለት ይቻላል። አሰልቼ የሆነ ተገለባባጭ አቋም የሚያንጸባርቁት ባለ-መንታ-ምላሶቹ አነጋውያን፣ አድማጮቻቸውን፣ ቦታና ሁኔታ እየመረጡ ኢትዮጵያዊነትን ዘረኝነትን እያለዋወጡ ሲናገሩ መስማት የተለመደ ሆኗል። የዚህ ጤና-ቢስ ወርሮበላነት የተጠናወተው ፉክክር ሊኖር በሚገባው ምርታማነትንና የተመጣጠነ እና ፍትኃዊ የሃብት ስብጥር ላይ ለረጅም ጊዜ የሚቆይ ችግር እንደሚያስከትል መገመት ይቻላል።

በፖለቲካዊ እና ኤኮኖሚያዊ ጣምራ የችግር ማጥ ውስጥ የሚገኝ አገር አይቀሬውን የማኅበራዊ ቀውስ ማስወገድ ይቻላል። ኢትዮጵያችን ማኅበረሰብ-ከማኅበረሰብ፣ ጎሣ-ከጎሣ፣ ነገድ-ከነገድ፣ አልፎም የሐይማኖት፣ የሃብትና የመደብ ደረጃ (ንጉሣዊ ቤተሰብ የዚያ አባል ካልሆነው 'ተራ' ዜጋ ጋር) ልዩነት ሳያግደው አንዱ-ከሌላው ተጋብቶና ተዋልዶ የመኖር ድንቅ ባህል ያላት አገር ናት። ይኸን ውብና የሚያስቀና ባህል ይዞ የቆየች አገር በመሆኗም ተቋማዊ የሆነ ባህላዊ የጭቆና ታሪክ ነበራት ማለት እውነትነት አይኖረውም።

ካለፉት አምሳ ዓመታት ወዲህ ግን ይኸን ሃቅ መቀበል የማይፈልጉ ታሪክ አውገርጋሪዎች ኢትዮጵያ 'የውስጥ ቅኝ-ገዥ' እና 'የብሔር/ብሔርሰቦች' እስር ቤት ናት የሚል የሃሰት ትርክት በማቀንቀን እውነታውን ለማጠልሸት ያላሰለሰ ዘመቻ በመደረጉ የቡድን አስተሳሰብ አይሉ እንዲወጣና በዜጎች መካከል ልዩነቶች እንዲሰፉ፣ ኢትዮጵያዊነት እንዲኮሰስ፣ አንድነት እንዲሸረሸር ሆኗል። በዚህ የተሳሳተ ትርክት ምክንያትም በአንዲት አገር ዜጎች መካከል 'ኅባር፣ መጤ' በሚል መፈረጃጀት የአንዱ ክፍል-

አገር ተወላጅ በፈለገውና ባመቸው በትኛውም የአገር ክፍል ተዘዋውሮ ለመሥራትም ሆነ ሃብት አፍርቶ ተጋብቶና ተዋልዶ ለመኖር የነበረውን አገራዊ አንድነትን እያጠናከረ የሄደ ማኅበራዊ ትሥሥር እያዳከመ አልፎም እየቀለበሰ መሄዱ፣ ማኅበረሰብን-ከማኅበረሰብ በጥርጣሬ እና በጠላትነት እንዲተያይ እያደረገ፣ ለጋራ ብልጽግና እድገት ብቻ ሳይሆን አገር እንደ አገር እንዳትቀጥል የሚያደርግ መዘዝን እንደሚያስከትል አጠራጣሪ አይሆንም። ይኸም ቀደምት ትውልዶች ተፈጥሮ በለገሳቸው አስተዋዥት እያዳበሩ ያመጡትን ስብጥርነትን የመለያ ምክንያት ሳይሆን የጋራ ፀጋ አድርገው አይተውና ጎሳ-ዘለል ኢትዮጵያዊ ማንነትን በጋራ እሴትነት ተቀብለው የጋራ አገራቸውን ለጋራ ብልጽግና እና እድገት፣ ለተሻለ ማኅበራዊ ፍትህና ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት እንድትበቃ የነበራቸውን ምኞት፣ ያደረጉትን ጥረትና የከፈሉትን መስዋዕትነት ከንቱ ወደሚያደርግ፣ ማንም ተጠቃሚ ወደማይሆንበት የመጠፋፋት አቅጣጫ ላይ መሆናችን በእጅጉ የሚሳፍር ሆኖ አግኝተነዋል።

እያንዳንዱ በጎ-አሳቢ ኢትዮጵያዊ አገሩን ከአምባ-ገነን የአገዛዝ ሥርዓትና ከአንገት-አሰደፊ የድህነት አዙሪት በማላቀቅ ጥረት ላይ መጠመድ በሚኖርበት በዚኸ የሃያ-አንደኛው ክፍለ-ዘመን፣ በወገኖች ላይ እየደረሰ ያለውን እጅግ አስቃዊ የሰብዓዊ መብትና ክብር መነፈግን ለማስቆምና በገዛ አገራቸው በሕይወት መኖርን የመሰለ መሠረታዊ መብታቸውን ለማስከበር መጠመድ ሲበዛ ያሳፍራል። የረጅም-ጊዜ ሥልጣኔና ነፃነት ባለቤት የሆነች ታሪካዊት አገራችንና ባለ-አኩሪ ባህሎች የሆነው አስተዋይ ሕዝባችን በሃሳት ትርክት በተለከፉና በቀጥታም ይሁን በእጅ አዙር መሳሪያን በጨመረ የባዕዳን ድጋፍ በተበረታቱ ጎሊና-ቢሶች ይኸን ያክል የሃፍረት ማቅ የሚያስለብስ መከራ ሲደርስ እንደ ኢትዮጵያውያን በተግባር ማሳየት የነበረበንን በሚጠበቅብን ደረጃ ቁጣችንን በወል አለማሳየታችን ያንኑ ያክል የሚያሳፍር ሆኖ አግኝተነዋል።

አሁን በአገራችን የተዘረጋው ልዩነትን መሠረትም የአስተዳደር መርኖም ያደረገ ክልላዊ የፖለቲካ ሥርዓት (የአፓርታይድ ግልባጭ) አለመተማመንን፣ አግላይነትን እና ልዩነትን የሚያስፋፋ እንጅ ወደ አንድነትና የጋራ ብልጽግና፣ ወደ ዜጎች እኩልነትና ተአማኒነት ወደሚኖረው ፍትህዊ አስተዳደር እንደማይወስድ ሳይታለም የተፈታ ጉዳይ ነው። በመሆኑም፣ ይኸ ሥርዓት እንደ-ሥርዓት ካልተወገደ፣ በዓለም-አቀፍ ደረጃ እውቅና የተሰጣቸው መሠረታዊ የሰብዓዊና የሲቪክ መብቶች ሳይቀሩ የማይከበሩበት እንዲሁም ለዘመናዊ ሥልጣኔ የሚኖርን በጎ ምኞትም ሆነ በተግባር ለተከናወነ እድገት እና ብልጽግና ዋነኛ መለኪያ ምልክቶች ሊታዩ አይችሉም። በተጨማሪም፣ ለኢትዮጵያዊነት ጥንካሬ የሚገባውን ትኩረት ሰጥተንና ከወዲኹ አገር-በቀል ጠላቶችን ፊት-ለፊት መጋፈጥና የጥፋት ተልዕኳቸውን ማክሰምና የአገራችንን አንድነት በአስተማማኝ ሁኔታ ማጠናከር ካልቻልን፣ የበለጠ ፈታኝ ጫና ከሚያሳድር የውጭ ጠላት ለመታደግ አስቸጋሪ እንደሚሆን ሊታወቅ ይገባል።

ኢትዮጵያ ወይት?

ለአገርም ሆነ ለአገራችን ግንባታ ዜጎች ማኅበራዊ ትሥሥራቸውን ሊያዳብሩና በመከላቸው ካለ ልዩነት ይበልጥ አንድ በሚያደርጓቸው እሴቶች ላይ ትኩረት ማድረግን ይጠይቃል። በጣምም አስፍላጊ ይሆናል። በዘር ይሁን በቋንቋ፣ ወይም በሐይማኖት ላይ የተመሠረተ የፖለቲካ ርዕዮተኛ ያንኑ የተከተለ የአደረጃጀት ዘይቤ በተፈጥሮ-ባህሪው ፀረ-አንድነት፣ ፀረ-ኢትዮጵያና አልፎም ፀረ-ሰው በመሆኑ፣ እውነተኛ አርነትን፣ እኩልነትንና ብሔራዊ አንድነትን ሊያስገኝ ከቶ አይችልም። በተጨማሪም ይኸንን አግላይ ፍልሥናና በፖለቲካዊ የአደረጃጀት መሠረትነትና መርኖነት ይዞ የዜጎች እኩልነትን የሚያርጋግጥ ዴሞክራሲንም ሆነ የአካባቢ ራስ-ገዝነትን እንዲሁም የጋራ-ተጠቃሚነትን የሚያረጋግጥ ብልጽግናና እድገትን እውን ማድረግ አያስችልም።

አንዳንድ ለድርድር የማይቀርቡ ጉዳዮች አሉ። የሰብዓዊና የሲቪክ መብቶች፣ በሕግ-ማእቀፍ ሥር የባላዊ ቡድኖች እኩልነት፣ የኢትዮጵያ አገራዊ አንድነትና የሕዝቧ ሉዓላዊነት ለድርድር ሊቀርቡ የማይችሉ ጉዳዮች ናቸው። ከአሥራ-አምስት ዓመታት በፊት አንድ የምሁራን ቡድን በማኅበራዊና በተለያዩ የሞያ ዘርፎች የተደራጁ ስብስቦች ውጤት ሊያመጣ የሚችል እንቅስቃሴ ማድረግ ይችሉ ዘንድ የመሰባሰቢያ መርኖና የመግባቢያ መሠረት ሆኖ እንዲያገለግል በማሰብ የኢትዮጵያዊነትን መተክላዊ ይዘቶች የያዘ ሰነድ 'የዜጎች ቃል-ኪዳን ለዴሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ' በሚል ርዕስ ማሰራጨቱ ይታወቃል። ሰነዱ የኢትዮጵያን የብሔራዊ ማንነት መሠረት፣ የነፃ ዜጎችን መብትና ግዴታ፣ ለአዲስ ዴሞክራሲያዊ ሕገ-መንግሥት ለሚቀርብ ሕዝባዊ ጥያቄ ዐበይት የሆኑ ጉዳዮችን ነጥብ-በነጥብ አቅርቧል። ለአገራችን ተጠያቂነት ያለበት ዴሞክራሲ እንዲኖር

የሚፈልጉና ለዚህ እውን መሆን የሚንቀሳቀሱ ወገኖች ይኸንን የቃል-ኪዳን ሰንድ የራሳቸው አድርገው ቢቀበሉት እና ቢያፀድቁት ለተባበረ ትግል መነሻና መሠረታዊ መመሪያ ሊሆናቸው ይችላል። (ይኸ ታሪካዊ ሰንድ ከዚህ አገራዊ ጥሪ ጋር በአባሪነት ተካቷል።)

ኢትዮጵያ እንዴት?

ሥር-በሰደዱና በተወሰደቡ ችግሮች ምክንያት የፖለቲካ ቀውስ ውስጥ የሚገኝ አገር ወደ-ባለ ኅልውና-ተፈታታኝ አዘቅት ውስጥ ከመጣቱ በፊት መፍትሔ መፈለግ የምልዓተ-ሕዝቡ ፍላጎት እንደሚሆን አያጠራጥርም። ሥር-የሰደዱ የፖለቲካ ችግሮች ሊፈቱ የሚችሉት አንድም እንዲለወጥ የሚፈለገው ሥርዓት ሲወድቅ፣ ከውድቀቱ በአቸናፊነት የሚወጣው ክፍል ድኅረ-ለውጥ ያለውን ሁኔታ የሚፈልገውን በሕዝብ ላይ በመጫን ሥልጣኑን ማደላደል (በአገራችን በ፲፱፻፷፮ እና በ፲፱፻፹፫ እንደሆነው)፤ ሌላው፣ ሥልጣን ላይ ያለው ክፍል በሕዝባዊ አመፅ ተገፍቶ ከሥልጣኑ ሲወገድ (በ፪ ሺህ ፲)፣ እና ለሕዝብ ጥያቄዎች ምላሽ ሊሆኑ የሚችሉና በሰከነ ድርድር ትርጉም ያለው ሥልጣን የማጋራት እርምጃዎችን እንዲወስድ ሲገደድ ይሆናል። ኢትዮጵያ አሁን ከምትገኝበት አጣብቂኝ ሁኔታ ለመውጣት ይኸን ሁለተኛውን ማድረግ የግድ የሆነበት ጫፍ ላይ ነን የሚል እምነት አለን።

ኢትዮጵያችን ፍትሃዊና ዘለቄታዊነት ያለው ለውጥ ለማስገኘት የሚችሉ አያሌ መልካም አጋጣሚዎች እንዲከሰሙ መደረጉ የሚያስቆጭና የሚያሳዝን ነው። በጠንካራ አገራዊ መዋቅሮች አለመኖርና በሁነኛ አማራጭ ኃይል ክፍተት ምክንያት በ፲፱፻፹፫፣ በ፪ ሺህ ፭ እና ፪ ሺህ ፱ ዓ/ም የከሰሙ እውነተኛና ዘለቄታዊነት ያለው ለውጥ ሊያስገኙ የሚችሉ መልካም አጋጣሚዎችን ብቻ መጥቀሱ ይበቃል። የሚገርመው አሁንም ድረስ እነዚያ ክፍተቶች ምላሽ ያላገኙ መሆናቸው ነው። ካለፉት ድክመቶች በቂ ትምሕርት ቀስመን ከሆነ፣ የአገራችንን የለውጥ ሂደት ዳግም በማይከስምበት ሁኔታ ችግሮቻችንን በዘለቄታዊነት ለመፍታት የሚያስችል መሠረት ላይ ለማስቆም አሁንም አንድ ሌላ ዕድል አፍጥጦ መጥቷል፤ ይኸ ፪ ሺህ ፲፫ ዓ/ም።

ሥር የሰደደ መዋቅራዊ ችግር ሥር-ነቀል መፍትሔ ይሻል። የያዘነው ዓመት የሚፈለገውን ለውጥ እንዲያስገኝ ለማድረግ ባለፉት ጊዜዎች የታዩ ክፍተቶችን መሙላትና ከነበሩ ስህተቶች በቂ ትምሕርት መውሰድ ያስፈልጋል። ለዚህም ቁልፍ ሚና የሚኖራቸው የማኅበራዊ ድርጅቶችና የፖለቲካ ፓርቲዎች ይሆናሉ። እነዚህ አካላት የሕዝብን አመኔታ መዋጀት የሚያስችል ጠንካራ አደረጃጀትና ሙሉ ቁርጠኝነት ሊኖራቸው፣ በጠራ ግንዛቤ ላይ የተመሠረተ ከመነሻው-እስከ-መድረሻው በደንብ የታሰበበት ግብ-አስጨባጭ ትልም (ስትራቴጂ) እና ያንን በተግባር ላይ የሚያውል ጠንካራ መዋቅር ሊኖራቸው የግድ ይሆናል። የዚህ የለውጥ ጎራ የመጀመሪያ ግቡ በሁሉን-አቀፍ ድርድር የአገርን ዕጣ-ፈንታ መወሰን የሚያስችል ሁኔታን እንዲቀበል ገዥው ፓርቲ ላይ አስገዳጅነት ያለው አቅም መፍጠር ይሆናል። ይኸንን ማድረግ ካልተቻለ አማራጭ የአምባ-ገነን ሥርዓት አዙሪት እንዲቀጥል ወይም የአገር አንድነት እንዲፈረስ ወይ ከመቀበል የተለየ እንደማይሆን ሁሉም ሊረዳው ይገባል። ያለው ሕዝብ-ከፋፋይ ሥሪት እንዳለ እንዲቀጥል መፍቀድም እንዲሁ በዴሞክራሲ ሥርዓትና በአገር አንድነት ኪሣራ መሆኑን ልብ ይሏል።

የፖለቲካ ምኅዳርን በበቂ ክፍት ማድረግ ለሥርዓት ለውጥ ለሚደረግ የሰከነ ሽግግር አንዱ በቅድመ-ሁኔታነት የሚቀመጥ አስፈላጊ ጉዳይ ነው። ለዚህም ነው ብዙውን ጊዜ የፖለቲካ ምኅዳር አስፈላጊነትን ለማሳየት በገዥው ክፍል (ፓርቲ) እና በተቃዋሚው መኻል (ምናልባትም እስከ ደም-አፋሳሽ ሁከት የመፍጠር አቅምና ፍላጎት ሊኖረው ከሚችል ተቀናቃኝ ክፍል ጋር ጭምር) በሚደረግ ድርድር ሰላማዊ ሽግግር ማድረግ የሚያስችል አስፈላጊ ሁኔታ ተደርጎ የሚወሰደው። በአገራችን ሁኔታ ምናልባትም ለዚህ ይሆናል የአገርን ዕጣ-ፈንታ ለመወሰን በሚያስችሉ ድርድሮች ላይ (በ፲፱፻፹፫ እና በ፪ ሺህ ፲ እንደታየው) ለመሣሪያ ታጣቂ ክፍሎች የተለየ ቦታ የተሰጠው። ይኸ ግን በግልባጭ ችግርን በውይይት ለመፍታት መታጠቅና ከሱም ጋር ተያይዞ የሚመጣውን በዜጎች መኻል ደም-አፋሳሽ ሁኔታን የተሻለ አማራጭ ሆኖ እንዲታይና እንዲበረታታ ሊያደርግ የመቻሉ አሉታዊ ገጽታ ሊያሳስብን ይገባል።

ለመሆኑ ለአገራዊ አንድነት፣ ለፍትህ እና ለእኩልነት የቆሙ በፖለቲካውም በሲቪክም የተደራጁ የኢትዮጵያ እና የኢትዮጵያዊነት ኃይሎች ጠንካራ ተጽዕኖ-ፈጣሪ ጎራ እንዲኖራቸው በማድረግ አገርን እና ሕዝብን የሚታደግ ኃይል መሆን ያልቻሉት፣ የአገርን ዕጣ-ፈንታ በአዎንታዊ መልኩ ሊወሰን የሚያስችል እምቅ ኃይልና አቅም ይኸን ያኸል ዝቅ አድርገው ማየታቸው? ይኸ ይዘታ በፍጹም እንዲቀጥል ሊፈቀድ አይገባም። ለኢትዮጵያና ኢትዮጵያዊነት የቆሙ ኃይል ጎራውን አጠናክሮ ከተካረረና ልዩነትን እያጠዘ ካለው አፍራሽ ፖለቲካ እንድንወጣና ለችግሮቻችን ሰላማዊ መፍትሔ እንዲገኝ በማድረግ ረገድ ሊኖረው የሚገባውን ቁልፍ የአስካኝነት ሚና ሊጫዎች ይገባል፤ ጊዜውም የወደፊት ቀጠሮ የማያስፈልገው አሁን ነው።

ስለዚህ እንደ-ተቆርቋሪ አገር-ወዳድ ኢትዮጵያውያን ማስተላለፍ የምንፈልገው ዋነኛ መልዕክት የሕዝብ ሉዓላዊነት በአግባቡና በደንብ መገለጥ የሚችለው በቀና-መንፈስ **አገራዊ-ምክክር** ሲደረግ ስለሆነ፣ ይኸ ተግባራዊ እንዲሆን ዜጎች አገራዊ ተልዕኮ አድርገው እንዲወስዱት ያስፈልጋል የሚል ይሆናል።

አመቺና ተስፋ-ስጪ ሁኔታ ሲኖር ይኸ አገራዊ-ምክክር ተቀባይነት እንዲኖረው የተለያዩ አቋሞች ያሏቸው ክፍሎችን (ኃይሎችን) ለማሳመንና ለማግባባት እንዲሁም ሂደቱ የታለመለትን ግብ እንዲመታ በአገራዊ ምክክሩ ላይ የሚደረስባቸው ስምምነቶች በተግባር ላይ እንዲውሉና ተፈጻሚ መሆናቸውን ለመከታተል በአገር ውስጥ ከሚገኙ በተጨማሪ ገለልተኛ ዓለም-አቀፍ ታዛቢዎች ሚና ሊኖራቸው ይችላል።

የዚህ አገራዊ-ምክክር ይዘት፣ ሂደትና በአገራዊ-መፍትሔነት የሚቀርቡ አሳቦች ለውይይት በሚዘጋጁ የመግባቢያ ሰነዶች ላይ በተገቢ ስለሚበራሩ፣ አገራችንን ከተደቀኑባት ኅልውና-ተፈታታኝ ተግዳሮቶች ለመታደግ የሚያስችል ግብ-አስጨባጭ የሕዝባዊ ሽግግር የአቅጣጫ-ትልም (ፍኖተ-ካርታ) ሊኖር ይገባል።

በአገር-ወዳዳና በዴሞክራቲክ ወገን በኩል የሚጠበቀው፣ ባለው የሁኔታዎች አስቸጋሪነትና በሰብ-አስባቡ በሚከሰቱ እንቅፋቶች ምክንያት ተስፋ መቁረጥ ሳይሆን፣ ሕዝባዊ ምክክሩ ለፖለቲካዊ ችግሮቻችን መፍትሔ ለማስገኘት የሚችሉ ከዚህ በታች የተጠቀሱ ሦስት ዋነኛ የሽግግር አማራጮችን መቃኘትና ግብ-አስጨባጭ የአቅጣጫ-ትልም (ፍኖተ-ካርታ) ነድፎ በቁርጠኝነት እንዲንቅሳቀስ ማድረግ ይሆናል። ይኸን 'የአገርን እንታደግ ብሔራዊ ጥሪ'፣ ያቀረብን ወገኖች ኢትዮጵያችን ሰላምና መረጋጋት የሰፈኑባት፣ አንድነቷ የተከበረና የበለጸገች አገር እንድትሆን ካለን የተቀደሰ አሳብ እና ቀና ምኞት በመነሣት ከቀረቡት አማራጮች መኻል ሦስተኛው አማራጭ የተሻለ መሆኑን አምነንበታል።

አማራጭ ፩፡ ብልጽግና ፓርቲ በአሻጋሪነት፡- ከፓርቲው ሰዎችና ከደጋፊዎቹ ሲነገር እንደሚደመጠው ፓርቲው በሚቀጥለው ምርጫ የሚያገኘውን ድል ተከትሎ አገራችንን ከሰፊው የጎሜኝነት (የማንነት) ፖለቲካ ሊያወጣና ዴሞክራሲን ሊያስገኝ ይችላል የሚል ነው።

ለውጡ ከተከሰተ ጀምሮ ሊካድ የማይቻል አንድ ሃቅ በአሕዴድ/አሮሞ ብልጽግና ፓርቲ (አዴፓ) የሚመራው ብልጽግና ፓርቲ በይዘትም በአሠራርም በትሕነግ/ሕወሓት የበላይነት ይመራ የነበረውን የኢትዮጵያ ሕዝቦች አብዮታዊ ዴሞክራሲያዊ ግንባር (ኢሕአዴግ) ቅጅ ሆኖ በወራሽነት መቀጠሉ ነው። ዶ/ር ዐብይ ያለ-ምርጫ ወደ-ሥልጣን በመጡበት ጊዜ የተቸራቸውን መሰል-የሌለው ሕዝባዊ ድጋፍ መቀራረብ ለውጥ ለማድረግ የነበራቸውን ዕድል እንዲከስም ማድረጋቸው የሚያስቆጭ ነው። ለውጡን አመጣን ብለው የሚሞካሹ ወገኖች ድኅረ-ለውጥ የነበረውን ጊዜ በሕዝብ ዘንድ እንደተጠበቀው የሰከነ ሽግግር ማድረግ የሚያስችሉ ተቋማዊ እርምጃዎች መውሰድ አልቻሉም። ጋፍኛ ሂደቱን ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መሠረት በመጣል ላይ እና የኢትዮጵያ ኅዳሴ ዓርማ ተሸካሚ በመሆን ወይም የብሶት ፖለቲካና የአሮሞ የበላይነትን ለማስፈን (እስከ-መገንጠል ድረስ) ለሚሞክሩ ወገኖች ወኪል በመሆን ምርጫ መኻል በዋለለ አቋም አራማጅነት እንዲታሙ ፈቅደዋል። ይኸን አጣብቂኝ ላይ የጣለ አቋም በግልጥ ለመረዳት የሚከተሉትን ሃቆች መቃኘቱ ይጠቅማል።

- ብልጽግና ፓርቲ ለሁለት ነገሮች ቆሟል፤ 'መደመር' እና 'ብልጽግና'። ይኸ አቋም ግን በተፈጥሮ ባህሪው አገራዊ አንድነትን በመሠረያነት ከሚሰጠው አገልግሎትና በአጫፋሪነት ተከተሉን ከሚል እሴቤ አኳያ እንጅ በመተከላዊ እምነት የማያይ በመሆኑ ያለ-አንዳች ቅድመ-ሁኔታ የዜጎች እኩልነትንና ተጠያቂነት ያለበት ዴሞክራሲን እውን

ከማድረግ ጋር ተጻራሪ ነው። ከዚህም የተነሳ በተግባር እንደታየው ማኅበረሰብን 'በጨቋኝ-ተጨቋኝ' ትርክት ላይ የተንጠለጠለ ቅኝትን እና በኢትዮጵያውያን መካከል 'መጤ እና ሰፋሪ' የሚል ከፋፋይ ቅስቀሳን ሲያራምድ ይታያል።

- በትሕነግ/ሕወሓት-መሩ ኢሕአዴግ የአገዛዝ ዘመን በ'አጋርነት' ተፈረጀው የነበሩ የክልል ገዢ ድርጅቶችን በመጨመርና ስያሜአቸውን ወደ 'ብልጽግና' ቀይረውና በትሕነግ ፈንታ ምትክ የሚሆን አዲስ የትግራይ ድርጅትም በዚህ ስም የብልጽግናውን ክብብ እንዲቀላቀል ተደርጓል። በይዘትም ይሁን በፖለቲካ ርዕዮተ ግን በማንነት ላይ የተመሠረቱ መሆናቸውን የለወጠ ነገር የለም። ማንነትን መሠረት ያደረገ አደረጃጀትን የሙጥኝ ብሎ ለመቀጠል ምርጫቸው መሆኑ፣ ወደ ማንነት/ጎሣ-ዘለል የፖለቲካ ሥርዓት ለመሄድ የሚያስችል የሕገ-መንግሥት መሻሻል እንዲደረግ ምንም ዓይነት ፍላጎት እንደሌለ ያረጋገጠ ሃቅ ነው። ያም ሆኖ፣ በእነዚህ የብልጽግና አባል በሆኑት የክልል ፓርቲዎች መካከል በማንነት ላይ ከተመሠረተው ክልላዊ አስተሳሰብ የመውጣትና በዜግነት ላይ ወዳደገ አገራዊ አደረጃጀት ለመሄድ የአመለካከት አንድነት የላቸውም።
- ከእንደዚህ ዓይነት አደረጃጀት እንደሚጠበቀውም፣ ብልጽግና ፓርቲ በአንድ ድምፅ መናገር የማይችልና በተመሳሳይ የአስተሳሰብ ሞገድ ላይ ያልሆነ ድርጅት በመሆኑ፣ የኦሮሞው ክፍል ብልጽግናን የኦሮሞን የበላይነት ለማረጋገጥ በመሣሪያነት የሚገለገልበት አድርጎ ያየዋል። በአንጻሩ፣ የሶማሌው ብልጽግና የሁሉንም አካታችነት ጠቀሜታና ለዚያም ያለውን ቁርጠኝነት አበክሮ ያሳስባል፤ በሌላ በኩል የአማራ ብልጽግና በበኩሉ አዲስ አገራዊ የዜግነት ፖለቲካን እያራመደው በዛው-በዛው ካለው የማንነት (ጎሣኝነት) ፌዴራላዊ ሥርዓት ያለመላቀቅ አባዜ ውስጥ ሲዳከር ይታያል።

እንግዲህ መመለስ ያለበት ጥያቄ፣ አሁን ክልሎችን የሚመሩት ላለፉት ፴ ዓመታት በበቸኝነት ሲያስተዳደሩ (ሲገዙ) የነበሩ ድርጅቶች መሆናቸውን ግንዛቤ ውስጥ በማስገባት፣ ሁሉንም የማዕከላዊ መንግሥታዊ መዋቅሮችን ስብስቦ የያዘው፣ የሚቆጣጠረው፣ የሚሸምና የሚሸረው ያው ከስያሜ በቀር የኢሕአዴግ ተቀጥላ ድርጅት መሆኑና በዚህ የማንነት የፖለቲካ ርዕዮተ ላይ በተመሠረተ አውራ ፓርቲ የበላይ ኃላፊነት፣ አንዳችም ተአማኒነት ያለው ገለልተኛ ተቋም በሌለበት ከሚደረግ ምርጫ ምን ዓይነትና በምን ሁኔታ፣ በምን የውክልና ፈቃድ ነው ኢትዮጵያን አሁን ካለው የማንነት ፖለቲካ ማላቀቅና ወደ አገራዊ የዜግነት ፖለቲካ ማሸጋገር ይቻላል ተብሎ የሚታመነው?? ይኸ ደግሞ የሰላምና መረጋጋት ችግር፣ የኮቪድ 19 ወረርሽኝ፣ በትግራይ የሚካሄደው ገና ሙሉ-በሙሉ ያልተቋጨ ጦርነት፣ የዜጎች ማንነትን መሠረት ያደረገ መፈናቀልና ፍጅት፣ የኤኮኖሚና ማኅበራዊ ቀውሶች፣ የባዕዳን ወረራ፣ ወዘተ... ባለበት ሁኔታ መገናኛቸውን ሳይዘነጋ ነው። በዚህ ረገድ ቢያንስ ሦስት ምናልባታዊ ኩነቶች የመከሰቱ ሁኔታ ሁላችንንም ሊያሳስብን ይገባል።

ሀ. ከወዲሁ ጨርሶ ተቀባይነት የሌላቸው ፖለቲካዊ ይዘት ያላቸው አደገኛ ችግሮች መከሰታቸው፣ ቅድመ-ምርጫና ድኅረ-ምርጫ ሁከትና የተካሄደ ብጥብጥ ሊፈጠር የመቻል ሁኔታ ምናልባታዊነቱን ከፍ ያደርገዋል፤

ለ. በተለይም ለአገር-አቀፍ ድርጅቶች አባላትና መሪዎቻቸው እንቅስቃሴ አመቺ ሁኔታ አለመኖሩና ለደኅንነታቸውም ዋስትና ያለመኖር ሊያስከትል የሚችለው የእስር፣ የእንግልትና አልፎም እስከ ግድያ የሚደርስ የወንጀል ድርጊት ምርጫው ሰላማዊና ነፃ ሊሆን የማይችልበት ሁኔታ የመኖሩ፣ እንዲሁም፤

ሐ. አሁን ባለው ሁኔታና የኃይሎች አሰላለፍ፣ በዚህ ምርጫ አቸናፊ ሆነው የሚሰየሙ የሕዝብ ተወካዮች ምናልባትም ከአሁን በፊት ከነበሩት የበጠ የማንነት/ጎሣኛ አቋም ያላቸው ተመራጮች በቁጥር ሊበልጡም፣ በአመለካከትም ጠንከር ሊሉ ስለሚችሉ፣ የተለየ ለውጥ መጠበቅ ከምኞት ላይዘል ይችላል። በመሆኑም፣ ሕገ-መንግሥት የመሻሻል ዕድል የሚኖረው ሕገ-መንግሥቱን ብልጽግና ፓርቲ ድፍረቱ ኖሮት በትዕዛዝ ለመሻሻል በመሞከር ይሆናል። ይኸ አካሄድ ግን ዴሞክራሲያዊም ሆነ አግባብነትና በብዙዎች ዘንድ ተቀባይነት ሊኖረው አይችልም። ሁኔታዎች ተሳክተው ስን ምርጫው ነፃ የመሆን ዕድል ቢኖረውም እንኳ በኢ-ዴሞክራሲያዊ ሕገ-መንግሥት ማዕቀፍ ሥር የሚካሄድ በመሆኑ ውጤቱ በአብዛኛው አገር-ወዳድና ዴሞክራሲያዊ ኢትዮጵያውያን ዘንድ ተቀባይነት ሊኖረው አይችልም። በመሆኑም፣ ባለው ሕዝብ-ከፋፋይ እና አደገኛ የፖለቲካ ሥርዓት ሥርና የፀጥታ እና የደኅንነት ዋስትና በሌለው አስጊ ሁኔታ ውስጥ ከመኖር፣ ሰላም ለስፈነበት የተሻለ የፍትህና የዴሞክራሲ ሥርዓት እውን መሆን ጠንክረን መሥራት ይኖርብናል፤ ይገባል፤ እንችላለንም።

አማራጭ ፪: በተጋርፆ /የጋራ/ መንግሥት አማካይነት በሚፈጠር የድርጅቶች ጥምረት የሽግግር ሂደቱን ማሳካት:-

ኢትዮጵያ አብላጫው ሕዝቧ በገጠር ኗሪና በዓለም ትልቋ ድሃ አገር መሆኗ የሚመር ሃቅ ነው። ከተሞቿ፣ የማዕድን ተቋማቷና ሠፋፊ የእርሻው ክፍል በቁጥር አነስተኛ በመሆናቸውና በዚያው ልክ የተማረውና ያደገ ገቢ ያላቸው ዜጎች ቁጥር አናሳ በመሆኑ፣ የዚህ ሙያተኛ የኅብረተሰብ ክፍል ድጋፍ ያላቸው የፖለቲካ ድርጅቶችና ማኅበራት ሊኖሩ አልቻሉም። ያም በአገራችን ያሉ አገር-አቀፍ ድርጅቶች በአብዛኛው በተወሰኑ የሚተዋወቁ ሰዎች የታቀፉና ሠፋ-ያለ መሠረት የማይኖራቸው፣ የብዙዎቹ እንቅስቃሴም በአዲስ አበባ የሚወሰነውና በግለሰቦች መካከል ልዩነት ሲከሰት ድርጅቶቹ ለመከፋፈል የማይቸገሩት። በአንጻሩ፣ በመደብም ሆነ በሌሎች የፖለቲካ መርኖዎች ከሚደራጁት በተለምዶ ኅብረ-ብሔራዊ ከሚባሉ አገር-አቀፍ ፓርቲዎች ይበልጥ በክልል ደረጃ የማንነት ጥያቄን አንስተው የመደራጃ ዘይቤአቸው ያደረጉ ድርጅቶች ሕዝብን ለመቀስቀስና ድጋፍ ለማግኘት ብዙም ሲቸገሩ አይታዩም። በዚህ ምክንያት ሁለቱም፣ በማንነት ዙሪያ የተቋቋሙትም በአገር-አቀፍ (ኅብረ-ብሔራዊ) አደረጃጀት ያላቸው ድርጅቶችም የጋራ ጠንካራ አካል ፈጥረው ሁነኛ ተፎካካሪ መሆን ያልቻሉትና ትርጉም ያለው አመርቂ ውጤት ማስመዝገብ ይቃታቸው።

ይኸ ድክመት ለውድድር አንጻራዊ አመቺ ሁኔታ በነበረበት በ፲፱፻፺፯ ዓ/ም በነበረው ሕዝብን ከዳር-አስኩ-ዳር ያነቃነቀና ትልቅ ተስፋ-የሰጠ ምርጫ ተቃዋሚዎቹ (ኅብረት እና ቅንጅት) በአንድ ላይ መቆም ባለመቻላቸው የሕዝብን ድምፅ ማስከበር አልቻሉም። በአሁኑ ጊዜ ያሉት ድርጅቶች (በአካባቢም ሆነ በአገር-አቀፍ የተደራጁት) በጣም የተዳከሙበት፣ እርስ-በርስ ይበልጥ የሚናቆሩበትና እራሳቸውን ችለው መቆም የማይችሉበት ይዞታ ላይ በመሆናቸው ከገዥው ፓርቲ ብልጽግና ሥልጣን ለመጋራት የሚያስችል ጫና-አሳዳሪ ቁመና ላይ አይደሉም። ስለሆነም፣ አሁን ባለው የአገራችን ሁኔታ ይኸ አማራጭ የሚፈለግም ሆነ የሚሠራ አይሆንም።

አማራጭ ፫: የፖለቲካ ፓርቲዎችን፣ የሲቪክና የሙያ ማኅበራትን እንዲሁም ታዋቂ ግለሰቦችን ባካተተ ሁሉን-አቀፍ የባለ-ድርሻዎች ኅብረት፣ የሚሰየም የሽግግር-ጊዜ ምክር-ቤትና የሕገ-መንግሥት ሸንጎ፡

ይኸ ሦስተኛ አማራጭ ከሌሎቹ በተሻለ በአሁኑ ጊዜ አገራችንን ከምትገኝበት አደገኛ ሁኔታ ሊያወጣና ዲሞክራሲያዊ ሥርዓትን ጠንካራ መሠረት ላይ ለማቆም የሚያስችል ስልት ነው ብለን እናምናለን። ይኸን አማራጭ መከተሉ የተሻለ ሕዝባዊ አመኔታንና ተቀባይነትን ያስገኛል፣ ሁሉንም ፊት-ለፊት አቅርቦ ለመወያየት ዕድል ይሰጣል፣ አቸናፊ እና ተቸናፊ ሳይኖር በድርድር ችግሮቻችንን ለመፍታትና አገራዊ-መግባባትን በዋጅ አዲስ መንፈስ የዲሞክራሲያዊ ሕገ-መንግሥታዊ ሥርዓት ግንባታን በማይቀለበስበት ሁኔታ እውን ለማድረግ ያስችላል። ያም የዜጎች እኩልነትን፣ የአካባቢ እራስ-ገዝነትን፣ የሕግ የበላይነትን፣ ለኢትዮጵያ ሕዝብ አንድነትና ለአገራዊ የግዛት አንድነት ፍጹም ታማኝነትን የመሳሰሉ የኢትዮጵያዊነት ዋነኛ መተካላዊ እምነቶችን አቅፎ የያዘ መርኖን ጠንካራ መሠረት ላይ ያቆማል።

ወደ-ዲሞክራሲያዊ አንድነት የሚወስድ የዚህ ሂደት ቅርጽና ይዘት ደረጃ-በደረጃ በተግባር በሚፈጸሙ የፖለቲካ ውሳኔዎችና እርምጃዎች ይገለጻል። ለማቃለል ያኸል የሚከተሉትን ሁለት እርከኖች መጥቀሱ በቂ ይሆናል።

ደረጃ ፩. የሽግግር ፍኖተ-ካርታ (የአቅጣጫ-ትልም)፤

የብሔራዊ (አገራዊ) ምክክር ሸንጎን መሰየም ለሰከነ የሥርዓት ሽግግር በሚደረገው ሂደት ላይ የሕዝብን አመኔታና ተቀባይነትን የማስገኛ ዋና መለኪያ ነው። የተለያዩ የኅብረተሰብ ክፍሎች (የተደራጁትም ይሁን ያልተደራጁት) የሚወከሉበት የሽግግር ሸንጎ ለማስመረጥ የሚያስችል፣ የሽግግር ፍኖተ-ካርታ (የአቅጣጫ-ትልም) ማውጣት ቁልፍ ተግባር ነው። የሸንጎውን ስብጥር በተመለከተ አያሌ ጠቃሚ አሳቦች ቢኖሩም፣ የበለጠ ምክንያታዊ የሆኑትን እና የተሻሉ ናቸው ያልናቸውን መርጠን አቅርቦናል።

የሽግግር ሸንጎው ተወካዮች አመራረጥና አሰያየም የሚከተለው ይሆናል፤ እያንዳንዱ ወረዳ /550+/ በፓርቲ የካድሬ ላዕላይ መዋቅር የሚገኙትን በሽግግሩ ወቅት ባላካተተ መልኩ በአንድ ተመራጭ ይወከላል። አገር-አቀፍ የኢትዮጵያዊነት ፓርቲዎችና ከነሱ ጋር ኅብረት የፈጠሩ በአንድ ላይ አሥር መቀመጫዎች፣ የአካባቢ ድርጅቶችና ከእነሱ ጋር በኅብረት የሚንቀሳቀሱ እንዲሁ በአሥር መቀመጫዎች፣ በአገር-ውስጥና ከአገር-ውጭ የሚገኙ የሲቪክና የሙያ ማኅበራትና ስብስቦች በአጠቃላይ

በሃያ መቀመጫዎች ይወከላሉ። በሌላ አነጋገር ሁሉም የኅብረተሰብ ክፍሎች የሚወከሉበት ይኸ የሽግግር ምክር-ቤት አባላት ቢበዛ ከ፤ መቶ ሊበልጥ አይችልም ማለት ነው።

በዚህ መልክ በሚደረግ የምርጫ ሂደት በሚሰየም ሽንገ ውስጥ አገር-ወዳዳ አይኖሩም ብሔረተኛ ሲሆውን መቀመጫ፣ ሲሆውን ንዑስ-ብሔረተኛውና ሌላውን ሲሆ ምናልባትም የሽንገውን ሚዛን ሊያስጠብቅ የመቻል አቅም ያለው ከሁለቱም በግልጽ ያልወገነ መሃል-ሠፋሪው ክፍል ይይዛል የሚል ከፍተኛ ምናልባታዊነት ያለው ግምት አለን። በሽንገው የሚወሰን ውሳኔ ከምንጠብቀው ወይም ይሆናል ብለን ከምንገምተው ውጭ ቢሆን የሕዝብ ፍላጎት ነውና ሁሉም ወገን ውሳኔውን አክብሮ ለመቀበልና በሱም ሊገዛ ዝግጁ ሊሆን ይገባል።

ምንም-ያክል በጎ ሊመስል ቢችል፣ በአገራችን ላይ አንድ ዓይነት የፖለቲካ ፍልሥናና (ርዕዮት) ለመጫን መፈለግም፣ እንዲጫን መቆቀድም አይኖርብንም። የሆኖ-ሆኖ ዴሞክራሲያዊ አሠራሮች ስላሉ ብቻ ለፍትህ መኖር ዋስትና ይሰጣሉ ወይም የሚወሰኑ ውሳኔዎች ሁሉ-ጊዜ ትክክል ይሆናሉ ማለት እንዳልሆነ መታወቅ ይኖርበታል። ዴሞክራሲያዊ አሠራሮች የሚያረጋግጡት የሥልጣኑን ሉዓላዊነት ያስከበረ ሕዝብ በየወቅቱ በሚሰጠው ድምፅ የራሳቸውን ጥቅም ከሚያሳድዱ ወስላታ ፖለቲከኞች የሴራ ማነቆ እያፀዳ ስህተቶችን ለማረም ዕድል እንዳለው ነው። ለዚህም ነው ሕዝብ የሥልጣኑ ምንጭ ብቻ ሳይሆን ባለቤት መሆኑ በተግባር ሊረጋገጥ የሚገባው።

ደረጃ ፪. አገራዊ የሽግግር ሽንገ ተልዕኮዎች፣

አገራዊ የሽግግር ሽንገው በሕዝብ በተሰጠው ጊዜያዊ ሥልጣንና የሕገ-መንግሥት ጉባዔ ተልዕኮ ያለው አካል በመሆኑ አገርን ለመታደግ የሚከተሉትን ተግባራዊ የማድረግ ኃላፊነት ይጠበቅበታል።

ሀ. በችሎታቸውና በሃቀኝነታቸው የተመሰከረላቸው አገር-ወዳድ ባለ-ሙያዎችን ያቀፈ የአደራ-መንግሥት መሰየም፡- የአደራ-መንግሥቱ አገር መንግሥት-አልባ እንዳትሆንና የማዕከላዊነት ክፍተት እንዳይፈጠር በማድረግ የዕለት-ተለት እንቅስቃሴዎችና ሕዝባዊ አገልግሎቶች ሳይቋረጡ እንዲቀጥሉ፣ የአገርን አንድነት ከውጭም ሆነ ከውስጥ ጠላቶች መከላከልና ማስከበር፣ የሕዝብን ሰላምና መረጋጋት ማስጠበቅ ተቀዳሚ ተግባራቱ ናቸው። ሽንገው እነኝኝን መንግሥታዊ ተግባሮች ለማከናወን - በተለይም በአገር-መከላከያና በደኅንነት እንዲሁም በዲፕሎማሲው (በውጭ-ጉዳይ) ውስጥ - አገራዊና ሕዝባዊ ኃላፊነት የሚሰጣቸው ተገቢዎች፣ ከሙስና የጸዱ፣ በችሎታቸው የታወቁና ተቀዳሚ ተአማኒነታቸው ለኢትዮጵያና ለሕዝቧ እንዲሆን ያስፈልጋል።

ለ. ሽንገው እንደ ሕገ-መንግሥት ጉባዔ እጅግ አስፈላጊ የሆነውን ዴሞክራሲያዊ ሕገ-መንግሥት የማስረቀቅና የማስፀደቅ ኃላፊነቱን መወጣት አለበት።

ሐ. መዋቅራዊ ለውጥ ማድረግ ሌላው ቅድሚያ የሚሰጠው ጉዳይ ስለሆነ የሚከተሉትን የተግባር አካላት (ኮሚሽኖች) በማቋቋም ያስፈጽማል።

- 1) **የሰላም፣ የሃቅ (የእውነት) እና የእርቅ ኮሚሽን፡-** ለማንኛውም አገርና ሕዝብ የሰላም አስፈላጊነት አጠያያቂ አይሆንም። ሰላም ግን ስለተፈለገ ብቻ አይገኝም። ከሁከትና ከብጥ-ብጥ ለመውጣት በአቸናፊዎች የሚጫን ሰላም ሊኖር ይችላል። ያ ግን የጊዜ ጉዳይ እንጅ ሰላምን በአስተማማኝ የሚያረጋግጥ አይሆንም። በደል የደረሰበት ወገን በደል ባደረሰው ላይ አጻፋ የበቀል እርምጃ በመውሰድ እውነተኛ ሰላም አይገኝም። ያ አገርንና ሕዝብን ለማያባራ የመበዳደል እዙሪት ውስጥ የሚያስገባ የመጠፋፋት መንገድ ነው። ሰላም ዘለቄታዊነት የሚኖረው በፍትህ ላይ የተመሠረተ ሲሆን ብቻ ነው። ስለሆነም ነው በደል የደረሰበት ወገን ብቀላን ሳይሆን ፍትህን ማግኘት የሚኖርበት። ለዚህም በዳይ-እና-ተበዳይ ሕዝብ ፊት ቀርበው በደል-አድራሹ ያደረሰው (የፈጸመው) በደል ተገቢ አለመሆኑን በሃቅ አምኖ ከተበዳዩ በይፋና ከፀፀት-በመነጨ-ሃቅ ይቅርታ ሲጠይቅና ተበዳይ ጉዳቱ ታውቆለት ይቅርታ በማድረግ ለኅብረተሰቡ ትምሕርት-ሰጪ መልዕክት ማስተላለፍ የሚቻልበት ሁኔታ ሊኖር ከሌለም ሊፈጠር ይገባል። በበደል-አድራሽና በተበዳይ ግለሰቦች መካከል በይፋ ከሚደረግ የይቅርታ

ሂደት በፖለቲካ ይሁን በሒይማኖት ወይም በማንነት ምክንያት ከግለሰብ-ወደ-ማኅበረሰብ እያደገ ሕዝብን ለስቆቃ፣ ለእርስ-በርስ ፍጅትና ለአልቋት አዙሪት የዳረገን ችግር ቁም-በቀልን ባስወገደ መልክ በእርቅ መፍታት ይቻላል። በዚህ ሁኔታ የቦደል-ፈጻሚ ወንጀል በሽፍንፍን ሳይታለፍ፣ ተባይም ለደረሰበት ቦደል እውቅና ብቻ ሳይሆን በደሉን ካደረሰው ከራሱ ጥፋቱን አምኖና ተፅዕኖ በሕዝብ ፊት ይቅርታ እንዲደረገለት በዳዩን ተማጽኖ፣ ተባይ ይቅርታውን በመቀበል በበዳዩ ላይ የበቀል ሳይሆን ባሳላዊ የሃሊና ፍርድ በመስጠት ፍትሃን ይጎናጸፋል። ሰላምና እርቅ ሲገኝ ሕዝብን ለተመሳሳይ ችግር ዳግም ከመዳረግ ይታደጋል፣ ለአገርም የተረጋጋ ሰላምን ያስገኛል። ስለሆነም ነው የሽግግር ፍትህ አስፍላጊ የሚሆነው።

2) **የሕዝብ ንብረት አሰማሽ ኮሚሽን**:- የዚህ አካል ተልዕኮ ቀደም-ሲል በትሕነግ-መሩ ኢሕአዴግም ሆነ በዘመነ-ብልጽግና የተሰረቁና የተዘረፉ የአገር ሃብትና ንብረት (ከባንክ በበድር ተወስደው ያልተመለሱ እና የባክኑ ጭምር) ተጠያቂ የሚሆኑ ሰዎችን የጨመረ ዝርዝር ጥናት በማድረግ ለሽንገውና ለኢትዮጵያ ሕዝብ ማሳወቅ ይሆናል።

3) **የሕገ-መንግሥት አርቃቂ ኮሚሽን**:- ሕገ-መንግሥቱ በዓለም-አቀፍ ድንጋጌዎች የተካተቱ መሠረታዊ መብቶችን ብቻ ሳይሆን የሕዝብን በአጠቃላይና የልዩ-ልዩ ማኅበረሰቦችን ጥያቄዎች የሚመልሰና ፍላጎቶችን በበቂ የሚያስተናግድ ሆኖ መቀረጽ ይኖርበታል። ከነዚህ መኻል፣ ፌዴራላዊ ወይስ አገዳዊ፣ ፕሬዝደንታዊ ወይስ ፓርላማዊ፣ የሦስት-መደብን የሥልጣን ክፍፍል (የፍትህ፣ የሕግ-አውጭ፣ የአስፈጻሚ)፣ የምርጫ ውክልና ሥርዓት (ተመጣጣኝ ወይስ አብላጫ)፣ የመሬት ባለቤትነት መብት፣ ወዘተ... ለሚሉት ጥያቄዎች ምላሽ የሚሰጥ ይሆናል። የኮሚሽኑ ሌላው ተልዕኮ የአዲሱን ሕገ-መንግሥት በሕዝብ መጽደቅ ተከትሎ የሚደረገውን የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መሥራቾች የሚሆነውን አገራዊ ምርጫ በበላይነት መምራት የሚችል ነፃና ገለልተኛ የምርጫ-አስፈጻሚ አካል ማቋቋም ይሆናል።

4) **የአገር አስተዳደር አከፋፈል ኮሚሽን**:- የአገራችን የውስጥ አስተዳደር አወቃቀር ቀደም-ሲል ‘ጠቅላይ ግዛት’፣ በደርግ ጊዜ ‘ክፍለ-አገር’፣ በዘመነ-ኢሕአዴግ ‘ክልል’ በሚል ስያሜ መሆኑ ይታወቃል። እያንዳንዱ የአስተዳደር ክፍል ለአገራዊ አስተዳደር ምቹነት፣ ለዜጎች መብት መከበር፣ ለማኅበራዊ ትሥሥርና ለኤኮኖሚ እድገት፣ ለአገራዊ አንድነትና ለአስተማማኝ ሰላም፣ ወዘተ.. ከሚኖራቸው እርባና፣ ወይም ጥቅምና ጉዳት በመነሣት መልከዓ-ምድራዊ አከፋፈልን መሠረት ያደረገ አዲስ ጥናት ማቅረብ የዚህ ኮሚሽን ተልዕኮ ይሆናል።

5) **አገር-አቀፍ የሕዝብ ቆጠራ ማድረግ**:- የኢትዮጵያ ሕዝብ ቁጥር በመንግሥትም ይሁን መንግሥታዊ ባልሆኑ አካላት የሚሰጥ ግምት እንጅ በትክክል አይታወቅም። የሕዝብ ተወካዮችን ቁጥር የሚወስኑ የምርጫ ወረዳዎች መንግሥት እና ምርጫ አስፈጻሚው አካል (ምርጫ ቦርድ) በዚህ ዓመት አገራዊ ምርጫ እንዲደረግና የምርጫ ወረዳን ቁጥር የወሰኑት እንዲሁ በዘፈቀደ እንደሆነ ግልጥ ነው። የሽግግር ሽንገው አንዱ ተልዕኮ ትክክለኛና ተአማኒነት ያለው የሕዝብ ቆጠራ ማድረግ ይሆናል።

የውሳኔ ምክረ-አሳቦች፤

ኢትዮጵያውያንና የኢትዮጵያ ወዳጆች ይኸችን ተፈጥሮ ያደላት አገር በአሁኑ ጊዜ ከምትገኝበት ይዞታ ለመታደግ በተናጠልም ሆነ በወል ምን መደረግና ማድረግ እንዳለብን ግልጥ ሆኗል የሚል እምነት አለን። ሁለት ተያያዥነት ያላቸው ሥራዎችን በየፈርጃቸው ጊዜ ሳይገኙ ተግባር ላይ በማዋሉ ላይ መጠመድ ይኖርብናል። የመጀመሪያው በአገራችን የሚካሄዱትን ጎልተው የሚታዩ ዘግናኝ የሰብዓዊ መብት-ረገጣና የክሃደት ወንጀሎች በስፋት ማጋለጥ ሲሆን፣ በተመሳሳይ ሁኔታ ትኩረት ሊሰጠውና አስቸኳይ ምላሽ የሚያስፈልገው በአገር ውስጥ ከመኖሪያ ቀያቸው በግፍ ለተፈናቀሉ በሚሊዮኖች ለሚቆጠሩ

ወገኖቻችን ሰብዓዊ እርዳታ እንዲደርሳቸው ማድረግ ይሆናል። በሁለተኛ ደረጃ መሠራት ያለበት አገራችንን ከተደቀኑባት ጎልውና-ተፈታታኝ ችግሮች በአስተማማኝ ለመታደግና የዴሞክራሲ ሥርዓት ግንባታን ጠንካራ መሠረት ላይ ለማቆም አገራዊ መግባባትን የግድ ስለሚጠይቅ፣ **ሁሉን-አቀፍ ሰላምና እርቅ** እንዲደረግና በአዲስ የአንድነት መንፈስ የሽግግር ሂደቱ ሁሉን ባለድርሻዎች ባሳተፈ መልክ ማስቀጠል ተግባራዊ መሆኑን ገዥው ፓርቲ ብልጽግና እንዲቀበል ኢትዮጵያውያን በያሉበት ተደራጅተው ጫና-አሳዳሪ የተባበረ እንቅስቃሴ ማድረግ ይጠበቅብናል። አዲሱ የሽግግር ሂደት እንዲሠምር የአገር አስተዳደሩን ኃላፊነት የሚሸከመው አካል ተአማኒነቱ ለፓርቲ ሳይሆን ለሕዝብ የሆነ **የአደራ መንግሥት** ስለሚሆን፣ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ለሽንገው ተጠሪነትን ተቀብለው ጊዜያዊ አስተዳደሩን እንዲመሩት ማድረግም መልካም ይሆናል።

በዚህ አገር-አድን ሕዝባዊ የክተት ጥሪ ላይ ስማቸውን የሚያስቀምጡ አገር-ወዳድ ኢትዮጵያውያን ሥልጣን ላይ የሚገኙ ወገኖቻቸውን የሚማጸኑትና አበክረው የሚያሳስቡት ጊዜያቸውን፣ እውቀታቸውን እና ሥልጣናቸውን ዘለቄታዊነት ለማይኖረው የግል ፍላጎትን በማሳካት ላይ ሳይሆን፣ ለእነሱም ለልጆቻቸውና ለልጅ-ልጆቻቸው የሚተረፍ የታሪክ ቅርስን ለሚያወርስ፣ አገርንና ሕዝብን በሚጠቅም ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ ላይ እንዲያውሉ ነው። ይኸ ወገናዊ ጥሪ በዚህ ሰነድ ላይ ስማችንን ያሠፈርን ሰዎች አቋም ብቻ ሳይሆን ለአገራቸውና ለሕዝባቸው ክብር፣ ለፍትህና ለእኩልነት ሲሉ ክቡር ሕይወታቸውን አሳልፈው የሰጡ ዜጎቻችን፣ አሁንም በልዩ-ልዩ ምክንያቶችና የፖለቲካ ጫናዎች ድምፃቸው የታፈነ ወገኖች ሁሉ መሆኑን እናስገነዝባለን። ስለሆነም፣ ይኸቺ ተፍጥሮ ሁሉን አሟልቶ የሰጣት አገራችንን ከግልም፣ ከድርጅትም ከጎሣ ማንነትም በላይ አድርገን በማየት ከተደቀኑባት ፈታኝ ሁኔታዎች በማላቀቅ፣ ሕዝቧ አንድነቱን ጠብቆ በእኩልነትና በፍትህ እንዲኖር ለማስቻል ያለብንን የጋራ ኃላፊነት ለመወጣት ሚቻለውን ሁሉ ጥረት ማድረግ ይገባናል። ይጠበቅብናልም። ቅድሚያ ለዚህ ሳይሆን ምንም ዓይነት አመቺ ሁኔታዎች በሌሉበት ወደ-ትርጉም-የለሽ ምርጫ መሄዳዎ የሚያስከትለውን መገንዘብ መልካም ይሆናል።

- ኢትዮጵያውያን አሁን ያለንበት ሁኔታ እየተቀጣጠለ ያለ ውድ ቤትን እሳት በማጥፋት እና እዚያው በዚያው ቀለም ለመቀበት እና ለማሳመር የመከጀል ዓይነት ብዥታ ውስጥ የሚከቱ በርካታ ተግዳሮቶች ላይ መሆናችንን እንረዳለን። ያለው ሁኔታ ወደፊት የማይወሰድ ብቻ ሳይሆን ቁልቁልና የኋሊት የሚያኬድ መሆኑን እንዲያምኑ ጫና ካልተደረገባቸው፣ በሥልጣን ላይ ያሉ ሰዎች በፈቃዳቸው ለሁኔታው መጣኝ ውሳኔ መስጠትና ዘለቄታዊነት ያለው መፍትሔ አያስገኙም፤ የሚነገራቸውንም በቀላሉ አይሰሙም። አይቀበሉምም። አገር ዜጎቹ ታይቶ በማይታወቅ አረመኔአዊ ጭካኔ ሲጨፈጨፉና ሊታመን ለማይችል ዘግኖኝ ግፍ ሲዳረጉ፣ በልብ-ወለድ ትርክት አገርን አዲስ የታሪክ ድራቆች ለማልበስ የሚደረግን ሕዝብን-የናቀ ጥረት፣ ሕዝብን እርስ-በርስ የሚያፋጅና አገርን ለጎልውና-እጦት የሚዳርግ ኋላ-ቀር አግላይ የማንነት መርዘኛ ፖለቲካን በማር በተለወሰ አፈ-ጮሌ ሰባዎች ለማነሁለል የሚደረገውን ትርዒት እያዩ እንዳላዩ፣ እየሰሙ እንዳልሰሙ መሆን ወደ-ተያይዞ ጥፋት የሚወስድ ስለሆነ አማራጭ ሊሆን ከቶ አይችልም። ይኸን ሁሉ ያወቀና አደጋውን የተረዳ በአገር-ውስጥም ይሁን ከአገር-ውጭ የሚገኝ ዜጋ በደንብ አስበበት ተግቶ እና ቆርጦ በጋራ ሲንቀሳቀስ ብቻ ነው ገዥዎች ይዘታቸው እንደሚያዋጣ **ተገድደው** ሊያምኑና ተደራድረው የመፍትሔ አካል መሆን የሚችሉት።
- በአዲስ አገራዊና ሕዝባዊ የተጠያቂነት መንፈስ የሰከነ ሽግግር ለማድረግ አሁን ያለውን ትንሽ ቀዳዳ በአግባቡ መጠቀም ከቻልን የተደቀኑ ተደራራቢ ችግሮችን ለይቶ ለማወቅ ዕድል አለ። ኢትዮጵያችንን የማንነት (ጎሣኛ) ፖለቲካ፣ አክራሪ የግራ ፖለቲካ እና የጦር-አባጋዞች የጡንቻ ፖለቲካ አራማጆች በሕዝብ ላይ የጫኗቸው አምባ-ገነን ሥርዓቶች ካስከተሉት ተጽዕኖ በማላቀቅ ፍትህ፣ እኩልነትና ዴሞክራሲ የሠፈነበት ማኅበረሰብ አገር እንድትሆን ለማድረግ ያለን ተስፋ ሁሉን-አቀፍ ሂደትን በአግባቡ በመከተል ተባብረን ተግባራዊ ማድረግ ያስችላል በሚል እምነት እነሆ ይኸንን የመሸጋገሪያ ትልም አበርክተናል።
- የኢትዮጵያ ሕዝብ ምን-ጊዜም እምነታቸውን የሚጥሉባቸው መሪዎች፣ ተቋም ወይም ድርጅት ካገኙ ድጋፋቸውን እንደሚለግሱ የታወቀ ነው። ሕዝባዊ መተማመንን መልሶ ለመገንባት መንግሥት የሚከተሉትን እርምጃዎች በአፋጣኝ ሊወስድ ይገባል። ብልጽግና ፓርቲ እንደ-አገር መሪ ድርጅት አገርንም ድርጅትንም ማዳን ከፈለገ፣ ከማኅበራዊ ጉዳዮች ውጭ የፖለቲካ አደረጃጀት በአገር ደረጃ እንዲከለከል ያለውን ቁርጠኝነት በይፋ ሊያሳውቅ

ይገባል። ይኸን ለአገር ዘላቂታዊ ሰላምና መረጋጋት፣ ለዜጎች እኩልነትና ለአገር አንድነት መከበር ጠንቅ የሆነ መርዘኛ የፖለቲካ ተውሳክ ማስወገድ ስልጣን ስለሚያስፈልግ፣ በወገንተኝነት መንፈስ ችላ በማለት ሕዝብን እንዲበክል መፍቀድ ተቀባይነት የሌለው ደባ ከመሆን አያልፍም። ፓርቲው ይኸንን እና ሌሎች እምነትን የሚያሳድሩ እርምጃዎች መውሰድ ይኖርበታል። ለምሳሌ፣ የፖለቲካ እና የኅሊና እስረኞችን መፍታት፣ የአዲስ-አበባና የድሬዳዋ ኗሪዎች እራሳቸው በመረጧቸው እንዲተዳደሩ ያላቸውን እራሳቸው በማስተዳደር ሕገ-መንግሥታዊ መብት ያለ-አንዳች ቅድመ-ሁኔታ መፍቀድ፣ የፖለቲካ ፓርቲዎች ሆኑ የሲቪክና የሙያ ማኅበራት ገደብ ሳይኖርባቸው ሰላማዊና ሕጋዊ እንቅስቃሴ ማድረግ እንዲችሉ የፖለቲካ ምኅዳሩ ላይ ያለው ማካቆ እንዲነሣ እንዲሠፋ፣ እንዲሁም ሰላምና ፀጥታ በአስተማማኝ ማረጋገጥ ተግባር ይሆናል። እነዚህን እርምጃዎች ዘላቂታዊነት እንዲኖራቸውና ሁሉም ያለበትን ድርሻ በጋራ የኃላፊነት መንፈስ መወጣት እንዲችል **አገር-አቀፍ የእርቅና ሰላም** ሂደት ትርጉም ባለው ሁኔታ ተግባራዊ ሊሆን ይገባል። (የዚህ አገራዊ-ጥሪ አቅራቢዎች ዝርዝርና በሰነዱ ላይ የተጠቀሱ የሽግግር አሳቦች እንዴት ተግባራዊ እንደሚሆኑ የሚያብራሩ ሰነድ ለሲቪክና የሙያ ማኅበራት፣ ለፖለቲካ ድርጅቶችና ለሠፊው ሕዝብ በአባሪነት ይቀርባል።)

- አገር-ወዳድ ኢትዮጵያውያንና የኢትዮጵያ ወዳጆች ሁሉ 'የዜጎች ቃል-ኪዳን ለዴሞክራሲያዊት ኢትዮጵያን የጋራ ራዕይ፣ በዚህ የ 'አገርን እንታደግ ብሔራዊ ጥሪ' ላይ የቀረቡ አሳቦችን የሽግግር ሂደት ግብ-አስጨባጭ ትልም አድርገው እንዲቀበሉትና በተግባር በመተርጎም አገራችንን መታደግ እንድንችል ሁላችንም በያለንበት በተደራጀ መልክ የምንችለውን እንድናደርግ ወገናዊ ጥሪዎችን በአክብሮት እናቀርባለን። የዚህ አገራዊ ጥሪ አንዱ መልዕክት በዚህ ዓመት ይደረጋል የተባለው ወቅቱን ያልጠበቀ አገር-አቀፍ ምርጫ እንዲተላለፍና ያልተከፋፈለ ትኩረት በመስጠት ጊዜያችንንና አቅማችንን ማዋል ያለብን አገራዊ እርቅ እና ሰላም ጉባዔ በማካሄድ የአገራችንን ዕጣ-ፈንታ ብሔራዊ መግባባትን ባስገኘ መሠረት ላይ ለማቆም በሚደረግ ጥረት ላይ እንድናደርግ ነው።

ኢትዮጵያችን ከውጭም ከውስጥም ተደጋጋሚ ችግሮችና ጫናዎች ቢደርሱባትም አዘንብላ መልሳ ስታንሠራራ የቆየች ተአምራዊት አገር እንጂ አንዳንዶች እንደሚመኙት በቀላሉ የማትፈርስ አገር መሆኗ የታወቀ ነው። ሆኖም፣ ለረጅም-ጊዜ እዚህም-እዚያም በተለኮሰ ያላባራ የእርስ-በርስ ጦርነትና ጽንፈኛ አቋም ይዘው አንድነትን በሚፈታተኑና የሕዝብን ሰላማዊ ሕይወት በሚያመስቃቅሉ አረመኔ ቅጥረኞች ስትደግ የኖረች አገር በመሆኗ፣ እንዲሁም ከአንድነት ሳይሆን ልዩነትን ዓላማና ግብ ያደረገ የማንነት ኋላ-ቀር የፖለቲካ ፍልሥናና ምክንያት የሕዝብ አንድነት መሸርሸሩ፣ ወዘተ... የተለመደው አገር ምንም አትሆንም በሚል ሌጣውን በቆመ ተስፋ የምንዘናጋበት ጊዜ ላይ አይደለንም።

በዚች ታሪካዊትና ተፍጥሮ ሁሉን አሟልቶ በሰጣት አገራችን አብዛኛው የኢትዮጵያ ሕዝብ እየኖርበት ባለው ዝቅተኛና አሳፋሪ የኑሮ ደረጃ እንዲቀጥል መቀበልም መፍቀድም አይኖርብንም። የተሻለ፣ በጣም የተሻለ ማድረግ እንችላለን፣ አቅሙም አለን። የሌለን ያንን ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስችል አመቺ የፖለቲካ ሁኔታን የመፍጠር ቁርጠኝነት ነው። ሽብር ከያዘን ከግልና ከቡድን ፍላጎት ወጥተን ከተባበርን ግን ሁኔታውንም መፍጠር እንችላለን።

የአንድ ሕዝብ ታላቅነት አንዱ መለኪያው ያለው ትውልድ ቀጣዩ ትውልድ በሁሉም ረገድ ከሱ የበለጠ እና የተሻለ ሆኖ እንዲገኝ ማስቻል ስለሆነ፣ በተለይም የተማረውና የነቃው የኅብረተሰብ ክፍል ለዚህ እውን መሆን ወገቡን ጠበቅ፣ ጥርሱን ነከስ አድርጎ አገሩን ልትሆን የሚገባት የከፍታ ደረጃ ላይ ለማድረስ ቁርጠኛ እንቅስቃሴና ተግባራዊ አስተዋጽዖ ማድረግ ይጠበቅበታል። ለዚህም አኩሪውን የአይበገራነት ታሪክ፣ የማይነጥፍ አገራዊ ክብርና ኩራት ተላብሰን፣ በአርቆ-አስተዋይነት፣ በአዲስ የአንድነትና የይቻላል መንፈስ ተነሳስተን፣ የማያሻማ፣ ሁሉም ዓላማዬ ብሎ ሊቀበለው የሚችልና ያንንም ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስችል ግልጥ ትልም በመያዝ፣ ተባብሮ ሕዝብን በማስተባበር በኢትዮጵያዊ ወኔና በቁጭት ተግተን ልንሠራ ይገባል። ኢትዮጵያችንም ከአኛ ከልጆቿ ከዚህ ያነሰ አትጠብቅም። ይኸንን ባናደርግ ግን የነገ ትውልዶችም ታሪክም ይፋረዱናል።

አዎን በእርግጥ ልንሠራ ይገባል፣ በደንብም ይቻላል!! ታዲያ ዛሬ ካላደረግነውስ መቼ?!?!?!

እግዚአብሔር ኢትዮጵያችንንና ታታሪ ሕዝቧን ይባርክልን፣ ይጠበቅልን!!!

የዜጎች ቃልኪዳን ቡድንና አገር-ውዳድ ኢትዮጵያውያን።

ሚያዚያ ፯ ቀን ፳፻፲፫ ዓ/ም

Citizens Charter for a Democratic Ethiopia

Common Cause for Freedom, Prosperity, and National Renaissance

(THE CITIZENS CHARTER GROUP: MAY 2012)

PART ONE: PREAMBLE

The Citizens Charter is a nonpartisan declaration of the bedrock principles and protections that define our shared vision for a post-socialist, post-ethnic, and cosmopolitan Ethiopia:

- It cultivates civic virtue by serving as a Bill of Rights for Ethiopians who wish to build an open and pluralist society.
- It provides a clear vision and collective aspirations for an alliance of engaged citizens, civic organizations, and political organizations to bring to fruition the fervent desire for national unity, territorial integrity, and self-governing local communities in a democratic Ethiopia.
- It relies on the power of reason and conscience to launch a protracted worldwide civic engagement that is dedicated to the respect for and protection, by Government and citizens alike, of the universally accepted human, civil, cultural, and political rights of all Ethiopians.
- It upholds the fundamental values of the dignity of and respect for the individual, mutual support and service to the community, and appreciation of cultural diversity— all of which are among the hallmarks of the Ethiopian spirit and Ethiopian civilization that the present generation can build on.
- We seek to elevate civic activism as the most reliable guarantor of freedom from autocratic politicians and a predatory State. In so doing, the Charter rings the wake-up call for Ethiopian citizens to take up the common cause of fighting for the full realization of individual liberty as their birthright and honoring with conviction the duties that are inherently bundled with such rights.

It issues a clarion call to all Ethiopians to discard for good the outmoded political culture of master and servant and assume the unavoidable responsibility of ushering in a new culture of rights and

duties. This inevitably means that our civic and political discourse shall henceforth be honest and citizen-centered, and our leaders shall be judged by their demonstrated commitment to public service, transparency, and accountability.

The Charter, as a covenant between citizens and their Government is intended as an inspiration for Ethiopians of all walks of life to assert the citizen's sovereignty and the indivisible national identity of *Ethiopiawinnet* through collective action for an inclusive democratic government. In this spirit, we ask all democratic Ethiopian political parties and civic organizations to demonstrate their leadership by endorsing it as a whole or incorporating the basic tenets outlined in this Charter into their manifestos and programs.

PART TWO: LEGACIES AND CHALLENGES

Every generation has the duty as well as the privilege to articulate and defend its cherished vision of Ethiopia. It has a responsibility to define for itself an inclusive and unifying pan-Ethiopian identity. This vision of *Ethiopiawinnet* ensures that each citizen finds her or his own reflection in the icons of the nation's cultural, political, and economic life. By so doing, all citizens affirm their representation in and embrace their obligations to a free Ethiopia.

However, affirming the aspirations of the present generation positively presupposes a measure of consensus concerning the country's predicament at present and an informed appreciation of the most enduring legacies of the past. Many of these legacies have been so distorted by ill-informed and self-serving revisionist history. The premises on which a common cause is forged must, therefore, be made explicit for all to see. The socio-economic and political landscape of Ethiopia has certain recognizable features; the most notable legacies for our purposes may be distilled as follows:

- The Ethiopian polity, whose territorial reach ebbed and flowed over the centuries, has no discernible tradition of territorially identifiable, ethnic-based states. This is because various linguistic groups overran each other's territories resulting in mutual accommodation and absorption as the norm. Political elites, Christian or Muslim or Traditional, sought to capture the multiethnic State and rule on behalf of all groups. This non-sectarian tradition of high mobility shared governance, and mutual accommodation provides a fertile seedbed on which the present generation can build a modern democratic country.
- That Ethiopia, with a population of over 80 million people, is a nation of ethnic minorities and makes it imperative to opt for a democratic system of coalition building and the protection of minorities. The country's cultural diversity is further underscored by the significant representation of Christianity, Islam, and Native religious systems.

- Ethiopians have historically enjoyed strong communal identities that, with rare exceptions in times of great turmoil, are undergirded by unprecedented inter-communal tolerance and mutual respect. Geographic diversity has also meant that the lowlander and the highlander, the settled and the transhumant live in a dense web of economic interdependence, competition, and cultural diffusion. The parish, the mosque, the council of clan elders, and the multitude of community institutions have bestowed on us a dense network of social capital that is so essential for building a viable democracy as an effective modern mechanism for reconciling competing interests.
- Ethiopia has an illustrious literate tradition to supplement its equally strong African oral tradition. This is reflected in the long and outstanding record of Ethiopian receptivity to foreign ideas with an uncanny gift for selectively indigenizing them. The distinctive face of Ethiopian religion, for example, is a unique melding of the Judeo-Christian-Islamic traditions with native value systems.
- Contemporary Ethiopia bears the scars of major political shocks. They include two waves of Italian invasion and the creation of a centralized state bureaucracy in the aftermath, the 1974 revolution and its socialist experiment, the accession and then secession of Eritrea, and the end of the cold war that has ushered in the pernicious politics of ethnicism which has sought to cannibalize the national institutions that bind Ethiopians together by creating de facto multiple citizenships and by enshrining full capture, by a single ruling party, of all economic, political and civic institutions.

The unsavory effects of these societal shocks pose formidable challenges for the new generation of Ethiopians. These include erosion of social trust and national self-confidence, progressive pauperization, and the rise of the polarizing politics of group identity that is born of a siege mentality. Key sections of the civil service, the military, and the security services have been hyper-politicized. Absolutist cadres have, in the name of alien ideologies, supplanted respected local norms, conflict resolution local traditions, and community leaders, all of which had served us well in protecting the weak from the strong.

This State of deep insecurity points to two inescapable conclusions. First, the modern political system we all seek must be inclusive and embrace the best of our traditions. Second, full integration with the outside world based on mutually beneficial terms is essential for sustaining prosperity, preserving freedom, and ensuring Ethiopia's status as a stable anchor of the Horn of Africa and beyond.

Thanks to the unprecedented resiliency of Ethiopian nationalism and the legendary civility of its people, responsible Ethiopians now have a window of opportunity to reinvent Government and to defiantly announce the birth of the free citizen.¹ Free citizenship upholds as the civic virtue of the pursuit of legitimate self-interest that also nurtures the collective interest.

This Charter recognizes that three core principles together define our conception of Ethiopian renaissance. They are representative and accountable governance, cultural pluralism, and economic freedom. What follows from these first principles is a set of guidelines for crafting concrete plans for political and economic renewal. The triad symbolizes a clear public commitment to enduring social peace, a robust collective identity, expanded and equal opportunity for all, and the pursuit of democracy by democratic means.

PART THREE: ETHIOPIAN DEMOCRACY

Liberty is about the freedom to make meaningful choices, and it constitutes the substantive foundation of democracy. Representative democracy, for example, is basically a procedure for delegating authority to leaders by citizens who have already won their freedoms. Modern democracy boasts an unenviable record in guaranteeing due process of law to ensure respect for life, liberty, and property. A written constitution that embraces internationally recognized rights is its public embodiment. That is why this Charter calls for a constitution that fully embraces the best of Ethiopian values and inescapable realities as well as universally recognized human values of our age.

Our vision of Ethiopian democracy is informed by the experiences of other countries and the realities of Ethiopia itself. The three post-WWII Ethiopian constitutions, needless to say, did not guarantee Ethiopians an appreciable degree of justice, equality, or prosperity. They turned out to be little more than smokescreens for modernized forms of despotism.

Dismissing their instrumentality for a progressive emergence of a responsible government is, however, a big mistake. As modern democracies' history clearly shows, a good constitution serves as the highest earthly authority for organized citizens to appeal to in their struggle for fair and transparent rules of political and economic competition.

Experience has also taught us that cherished principles enshrined even in a paper-perfect constitution come to life and become institutionalized only through diligent cultivation of the common cause of free citizenship and mutual responsibility. Rights and informed consent are *earned*, not granted. Political and civic organizations in Ethiopia and the growing Diaspora, which will be predominantly urban for the foreseeable future, shoulder a special responsibility for educating as well as learning from the predominantly rural voters.

This Charter demands that the Ethiopian Bill of Rights affirm current international standards in granting every citizen an enforceable legal remedy if and when the Government infringes upon their rights, such as conducting elections that violate basic freedoms. The non-ethnocentric Constitution we seek should, therefore, recognize the set of fundamental and inalienable rights of all individuals by virtue of their humanity and citizenship. These include *freedom from injustice*

and for the rule of law, from fear and for thought and expression, from discrimination and for full participation, and from want and for prosperity based on equal opportunity.

It is beyond this Charter's mandate to dictate or predefine the full content of a democratic Constitution for Ethiopia. We must nonetheless raise as compelling reminders certain imperatives that merit serious consideration. At the very least, the new Constitution, as a freely-entered compact between citizen and State, must:

- be created with maximum public representation and participation, especially of the youth;
- guarantee political equality for all citizens;
- build-in the full empowerment of women;
- guarantee Basic Needs for all as a matter of entitlement since, without them, other rights are patently meaningless;
- enshrine the ultimate sovereignty of the citizen over the State;
- facilitate the full institutionalization of a culture of respect for the rule of law;
- empower the citizen by upholding the rights of the individual and respecting the cultural identity of groups;
- encourage an open society and a competitive economy; and
- facilitate transparency, civility, and honesty in public life.

Principles that are rightly believed must also be rightly lived. That is why we insist that the post-dictatorial political system goes beyond formalism by providing practicable legislative and judicial mechanisms for enforcing inalienable rights. Such mechanisms should put a high premium on *simplicity* to minimize ever-present corruption by the political class and on *flexibility* to ensure adaptability to changing circumstances. It bears repeating that procedural equality before the law or free and fair election will mean little to the majority poor so long as lack of resources effectively prevents them from meaningful participation in public affairs.

The Charter implores Ethiopians to reflect on the bitter lessons of the recent past critically. A legitimate state will have to be rebuilt on the basis of durable peace, the rule of law, and justice. This is why we humbly but uncompromisingly draw attention to the designers of a democratic Ethiopia the need for a meeting of minds on the following guiding principles which capture the lessons of experience with modernization efforts in the past half-century:

- (a) *Respect for Ethiopia's Sovereignty and Territorial Integrity*: The Ethiopian people, through their long history, have time and again defended their sovereignty, inviolable unity, and territorial indivisibility. They have forged this legacy through war and peace and thereby created an unbreakable bond. This historical resolve of the people must be affirmed and strengthened. It must also be recognized that Ethiopia and her neighbors need to enter into a regional pact to ensure mutual security.
- (b) *Primacy of the Constitutional Rights of the Individual Citizen*: This Charter upholds unconditionally the inviolability of basic human, civic, and political rights. In a multi-cultural society such as ours, a constitution that privileges primordial group-rights is inherently sectarian and discriminatory; it erodes the rights of minorities; and ultimately undermines inter-communal solidarity without which a cohesive national community cannot be nurtured. This is not to suggest that group

identities are not important. It is instead to note that rights enjoyed by groups, important as they are for facilitating self-government, are best understood as derivative rights emanating from those of the free citizen. Of course, the hallmark of modern democracy is not just the rule of the majority; it also protects the minority.

- (c) *The right to food security for all citizens:* The right to food is the most fundamental of all rights dealing as it does with the inalienable right to life. In this day and age, no self-respecting Ethiopian government, however financially constrained, would allow entire communities to die of starvation, the majority of its children to be permanently stunted by chronic undernutrition and malnutrition or fall victim to easily eliminable communicable diseases.
- (d) *At least one national language:* *Ethiopiawinnet* is a solemn social contract among multilingual citizens. Central to this common bond is the ability of all Ethiopians to have a good command of at least one national, one regional, and one international language without any prejudice to none. A working language at the national, as well as local levels, is a prerequisite for equal access to public services such as education and the courts by any citizen throughout the country. The Charter holds that Amharic currently stands far and above others in its spread and development to deserve the status of such a working language at all levels. Oromiffa stands next in line for such a status. English serves the bill as the international language. Other regional languages deserve investment to serve as effective local and regional languages.
- (e) *A Non-sectarian Devolution of State Power:* Some form of a federal or a decentralized-unitary model is appropriate for Ethiopia's socio-economic development, cultural and religious diversity. Serious consideration should be given to making regional administrative entities the basic operational units of self-administration in order to bring Government closer to the people. In all cases, regional units must have administrative boundaries that are drawn with due recognition of the relevant historical, ethnic, geographic, and economic linkages among localities. They must be big enough to be economically and politically viable but not so big as to preclude full accountability to the electorate. Finally, they must enjoy a degree of autonomy from the center in a manner that balances the need for local control with the equally important need for a sufficiently strong central government.
- (f) *Representative Military, Judicial, and Civil Services:* Constitutional rights can be safeguarded only with the creation of independent and meritocratic military civil and security services that reflect the ethnic, religious, and gender diversity of the country. Needless to say, the military and security services must be under civilian control, and all are fully accountable to an independent judiciary that upholds the supreme authority of the Constitution.
- (e) *A Full-fledged Market Economy:* Ethiopians seek to enjoy economic security through private ownership of property and the freedom to engage in legitimate economic activities in any locality of their choice. The Government must transfer, through a fair and transparent process, most publicly-owned land, houses, industrial capital, and service enterprises to the private sector. The predominance of private property and secure economic freedom, besides being conducive to prosperity, also constitute the first line of defense against ever-present tyranny. The appropriate slogan for today is: "ownership to the producer." A responsible government is one that prefers to be a development *partner* to the private sector by supplying key economic infrastructure, nurturing strategic industries, providing aid to laggard regions or disadvantaged citizens, encouraging cooperatives that provide social safety nets, and securing fair rules of competition and private property rights.

- (f) *Independent Civic and Political Organizations*: Emergent democracies, especially low-income ones, find it difficult to build up a dense network of civic organizations to educate citizens to know about and defend their rights or to provide vital assistance in ensuring the enforcement of these rights. Independent professional organizations such as the press are key conveyer belts by serving as sources of public information, as aggregators of the public interest, and as watchdogs of public authorities. Ethiopian democracy must be based on the principle of a transparent and competitive political market where parties seeking state power are open to all citizens who subscribe to their programs. No political party, ruling or seeking to rule, shall be permitted to rig the political process by seeking to create a state-within-a-state with the help of a party militia and a party-owned business empire. Otherwise, elections in such a fragile democracy and politically captive economy will be reduced to one of many instruments for legitimizing the rule by law rather than the rule of law.
- (h) *Checks and Balances among the Organs of the State*: This Charter calls for a broadly-representative constituent assembly for the transition period, which is charged with carefully evaluating the wisdom of instituting an appropriate form of Government including the choice between a parliamentary or a presidential system. The winner-take-all rules and a civil society that is too feeble to defend its constitutional rights have enabled the executive branch to wield virtually unconstrained power over the State's legislative and judicial branches. Even under a freely elected regime, citizens can easily be left out of the loop, not to mention their vulnerability to repressive legislation. It also encourages the use of traditional, non-state forms of "public authority" until a fully transparent and accountable State emerges. A system must be devised, tailor-made for Ethiopia, and subject to a national referendum, which builds-in enforceably checks and balances at the lowest cost possible.

PART FOUR: DEMOCRATIC ACTIVISM BY CIVIL SOCIETY

The pan-Ethiopian vision embodied in this Charter is consistent with a broad spectrum of modern political systems, including a constitutional monarchy, liberal democracy, and social democracy. It only insists that Ethiopians must be free to choose the system under which they wish to live—a system that fulfills their modern ambitions while remaining authentically faithful to the most cherished of their traditional values. Since political parties inevitably focus on assuming state power, a dense network of disinterested and patriotic civic organizations is an essential precondition for ensuring accountability on the part of ruling parties and promoting peaceful resolution of social conflict by providing justice through a level playing field. This existential challenge of resuscitating the battered body politic inevitably calls for a strong sense of pragmatism, forgiveness, patience, and open-mindedness. After all, the cultivation of trust in Government and among compatriots is an outcome of a long process rather than a one-off event.

The imperative of restoring this generation of Ethiopians to their rightful place in the global community of free peoples then calls for nothing less than a fully mobilized citizenry ready to proclaim ownership of its destiny. We are confident that Ethiopia's indefatigable sons and daughters will rise to the occasion once again to mount an effective collective action in defense of liberty. The Ethiopian Millennium demands no less from us all.

Long live Ethiopia!

*May 2012
Washington, DC (USA)*

የዜጎች ቃልኪዳን ለዴሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ የጋርዮሽ ንቅናቄ ለዴሞክራሲ፡ ለብልጽግናና፡ ለብሄራዊ ተሐድሶ

(የዜጎች ቃልኪዳን ቡድን፣ 2004 ዓ/ም)

ክፍል ፩፡- መግቢያ

ይህ የዜጎች ቃልኪዳን (ቃል-ኪዳን) ከፖለቲካዊ ቡድናዊነት ነጻ የሆነ፤ የድህረ ሰሻሊስትና የድህረ ዘረኛነት፣ ባጭሩ ሁሉን-አቀፍ የሆነችውን አዲሲቷን ኢትዮጵያን የሚቀርፁ ምሰሶዎቹ መርሆዎችን ያካተተ የሲቪክ ንቅናቄ መመሪያ ሰነድ ነው። ኢትዮጵያ ከየት ወደ የት ለሚለው አንገብጋቢ ጥያቄ የሚያዳፍር መልስን ያቀፈ ራዲካል የሚያስተጋባ የኩሩ ዜጎች ሰንደቅ ዓላማ ነው። ይህም ማለት፡-

- ቃልኪዳኑ ግልጽና ሁሉን-አቀፍ ሕብረተሰብ ለመገንባት የሚጠቅሙ የሲቪክ ባህሎችን ለማዳበር፤
- በዴሞክራሲያዊ ኢትዮጵያ ብሔራዊ አንድነት፣ ለ-ዓላዊነት፣ ማህረሰባዊ ራስ-በራስ መስተዳደርን የመሳሰሉ እሴቶችና ልምዶች እንዲሰፍኑ በጠቅላላው መልካም የስልጣን አጠቃቀም ስነ-ምግባርን እውን ለማድረግ ለተነሳሱ ዜጎች፣ የሲቪክ ማህበራትና የፖለቲካ ፓርቲዎች የአንድነትና የወል ራዕይና መመሪያ ሆኖ እንዲያገለግል፤
- በዓለም-አቀፍ ተቀባይነት ያገኙ የሰብአዊ፣ የሲቪል፣ የባህልና የፖለቲካ ሁለንተናዊ መብቶች በመንግሥት ብቻ ሳይሆን በነግ-በኔ ስሜት በዜጎችም አንዲጠበቁ የሚያስችል የሲቪክና የፖለቲካ ጥምር አንቅስቃሴን እውን ለማድረግ በልብ-ንጹህነትና በንቃተ-ህሊና መመራት አስፈላጊነቱን ለማስገንዘብ፤
- የረጅም ጉዞ አንቅስቃሴውን ፍሬያማ ለማድረግ ደግሞ ለግለሰብ አርካትና ክብር መጠንቀቅ፣ የህብረተሰብን ጥቅም ማቀፍ፣ የተለያዩ ባህሎችን ማክበርንና አዎንታዊ አመለካከት መኖርን የመሳሰሉ መሠረታዊ እሴቶችን መደገፍ ዋና ተግባር ነው። ስለሆነም የዛሬው ትውልድ የነገይቱን ዲሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ የሚገነባባቸው የኢትዮጵያዊነት መንፈስና የስልጣኔያችን መለዮች መሆናቸውን አጥልቶ ለማሳየት፤
- አበው ድር ቢያብር አንበሳ ያስር አንዳሉት፤ የሲቪክ ማህበራትን ንቃትና በአንድ ግንባር ተሳትፎ ከፍ ለማድረግ የምንሻው ህዝባችንን ከቀማኛ የፖለቲካ ነጋዴዎችና ከጨቋኝ መንግስታዊ ስርዓት ለማውጣት ብቻ ሳይሆን ተመልሶም ከጭቆና እሳት እንዳይማገድ የህዝብ ወኪሎች ዘብ መቆም ዋስትናዎ ሚና ስላለው ነው። ይህም በመሆኑ መብትና ግዴታዎችን በጽኑ እውን ለማድረግ የሚካሄደውን ትግል ኢትዮጵያውያን ሁሉ እንዲደገፉ ጥሪውን ለማስተጋባት፣ በመጨረሻም፡-
- ኢትዮጵያውያን “የገዥና የተገዥ” ባሕልን ለዘለቄታው አውልቀው ጥለው በነጻ መብትና ግዴታ ጥምርቶች ላይ የተመሰረተ አዲስ የአስተዳደር ባህል እንዲያቅፉ እምቢልታውን ያስተጋባል። ከእንግዲህ ወዲያ የምንዘረጋው ሥርዓት ሃቀኛነትንና ዜጎችን ለ-ዓላዊ ያደረገ፣ የምንመርጣቸው መሪዎችም ለሕዝብ አገልግሎትና ተጠያቂነት የገቡትን ቃል በመወጣትና ባለመወጣት የሚመዘኑ እንዲሆን ስልምንመኝ ነው።

ይህ ቃል-ኪዳን፣ እገሌ ከእገሌ፣ ትንሽ ትልቅ ሳይባል ኢትዮጵያውያን ሁሉ ጠንካራ የጋራ እንቅስቃሴ አድርገው ለአኩልነትና ለፍትህ የቆመ መንግስት በመመስረት ዜጋዊ ነጻነትን እንዲያስከብሩ የተዘጋጀ ሕገ-መሠረት ነው። የሕዝብ ተጠሪ ነን ለሚሉ የፖለቲካ ፓርቲዎችና የሲቪክ ማህበራት ሁሉ ይህንን ሕገ-መሠረት እንዲቀበሉና እስነዱ ውስጥ የተዘረዘሩትን መርሆዎችና

አላማዎች በድርጅታዊ ፕሮግራሞቻቸው ውስጥ እንዲያካትቱ አጥብቀን የምንጠይቀው ከዚህ ከኢትዮጵያዊነት መንፈስ በመነሳት ነው።

ክፍል ፪፡- ኢትዮጵያ ከየት ወደ የት?

እያንዳንዱ ትውልድ ካባቶችና ከናቶች የተወረሰውን አሻሽሎ የማቅረብና ኢትዮጵያን የማስከበር ኅላፊነት ተሸካሚ ነው። የአሁኑ ትውልድ ብሄራዊ ማንነቱን መተርጎምና ማስረገጥ ዓብይ ተግባሩ ነው። ዘመናዊዎች ኢትዮጵያም ሁሉም ዜጎቿ ገጽታቸውና ተምሳሌታቸው በሃገር-አቀፍ ማህበራዊ፣ ፖለቲካዊና ኢኮኖሚያዊ ይዘቶች የሚያንጸባርቁበት አገር መሆንም እንዳለባት አያከራክርም።

እንደሚታወቀው ቀደምት የኢትዮጵያ ታሪክን አብዛኛ ይዘቶች በጥራዝ-ነጠቅ ትንታኔ ተደናግረው ባደናገሩ፣ አልፎም ቅንነትና በቂ እውቀት በጎደላቸው ወይም በጠባብ ጥቅም በታወሩ ምሁራንና በተገንጣይ ንቅናቄዎች ሲዘባ ቆይቷል። ስለሆነም፣ የአሁኑን ትውልድ ምኞትና ተስፋ አዎንታዊ ለማድረግና ሀገሪቱ በአሁኑ ወቅት የገጠማትን አስቸጋሪ ሁኔታ በመገንዘብ፣ በአመለካከት አንጻር የጋራ ስምምነት እንዲኖርና ታሪካችንን በውል ተረድቶ የወደፊት ምኞታችንን መንደፍ አንገብጋቢ ተግባራችን ነው። የኢትዮጵያ ማህበራዊ፣ ፖለቲካዊና ኢኮኖሚያዊ ስርዓት በቀላሉ የማይካዱ የውርስ ገጽታዎች ስላሉት ለተነሳሽነት ዓላማ የሚጠቅሙትን ለምሳሌ ያህል እንጠቁማቸው፡-

- ባለፉት ብዙ ምዕተ-ዓመታት አንዴ ሲጠብ አንዴ ደግሞ ሲሰፋ በኖረው የኢትዮጵያ ግዛት ጎልተው የሚታወቁ በአንድ ጎሳ/ገድ ስም ብቻ ወይም ክልላዊነት የተመሰረቱ ሉዓላዊ መንግስታት አልነበሩም። እርግጥ የተለያዩ ቋንቋ ተናጋሪዎች ወይም የሃይማኖት ተከታዮች በጉልበት አንዱ ሌላውን አስገብሮ ለመብላት ቢጥርም፣ አብዛኛውን ጊዜ ተዛምዶና በባህል ተወራርሶ ኖሯል። ይህ ዘር-አልባ የሆነ ባህል እርስ-በርስ መዋረር ተወግዶ የሚቀረጠው ፍሬ ባህል ዘመናዊ ዲሞክራሲን ለመገንባት ምቹ መንደርደሪያ መሆኑ አያከራክርም፤
- በሀገሪቱ ውስጥ ክርስትና፣ እስልምናና ባህላዊ የሃማኖት ሥርዓቶች ከመቻቻል አልፎ በመተቃቀፍ መኖራቸው የአንጋፋዎች ኢትዮጵያን አብነት ያስመዘገባል። ሰማኒያ ሚሊዮን ሕዝብ ያላት ኢትዮጵያ የብዙ ቋንቋ ተናጋሪዎች ሀገር በመሆኗ፣ ተባብረው የሚኖሩበትንና የአናሳዎቹን መብት ለማስከበር የሚያስችል ዲሞክራሲያዊ [ሕዝባዊ] ሥርዓት እንዲፈጠር ማድረግ አስፍላጊነቱ ግልጽ ነው፤
- አልፎ አልፎ ከታዩት ከባድ የፈተና ዘመኖች በስተቀር ኢትዮጵያውያን በታሪካቸው ጠንካራ መለያዎችን ተጋርተዋል። በመልክዓ ምድራዊ አቀማመጥ ልዩነትም ቢሆን ቆለኛው ከደገኛው፣ አርሶ-አደሩ ከአርቢ-አደሩና ከነጋዴው ጋር በኢኮኖሚ ተደጋጋፊነት፣ በፖለቲካ ተፎካካሪነትና በባህል ተወራራሽነትን አፍርተዋል። ገዳማት፣ አድባራትና መስጊዶች እንዲሁም የማህበረሰብ ተቋማትና የሰፈር ሽማግሌዎች ተቃራኒ ፍላጎቶችን በማስታረቅ ረገድ ለወደፊት የሚበጁ ሰላማዊ አደራዳሪ ተቋሞችን የምንገነባበት የባህል ቅርስ አጎናጸፈውናል፤
- ኢትዮጵያ በአፈ-ታሪክ (ቃላዊ) ብቻ ሳይሆን የረጅም ስልጣኔ መለዩ በሆነው ፅሁፈ-ታሪክን (ፈደላዊ) በመጠቀም ከትውልድ ወደ ትውልድ የሞራል፣ የፖለቲካና የቁሳቁስ ባህሎችን ስታስተላልፍ የኖረች አገር ናት። ከውጭ ስልጣኔዎች ጋር ባላት ግንኙነት ዓይነ-ጭፍን ኩረጃ ሳይሆን የሚበጁትን ተቀብላ በረቀቀ ዘዴ ከባህሏ ጋር አጣጥማ የማስፋፋት ችሎታ የነበራትም አገር ናት። ለምሳሌ የሃይማኖት ገጽታን በሚመለከት፣ ከሌሎች አገሮች የሚለያት አርማዋ ከአፍሪካ እሴቶቻችን ጋር የተጣመሩ የአይሁዳዊ፣ የክርስትናና የእስልምና እምነቶች አብረው ለብዙ ዘመናት በሰላም መኖራቸው ነው፤
እንዲሁም፤
- የዛሬዎች ኢትዮጵያ ከፍተኛ የጦርነትና የፖለቲካ ሽብርቶችና ውጥንቅጦች ጠባሳዎች ይታይባታል። ከነዚህም በኢጣሊያ ሁለት ጊዜ ይተፈጸመባት ወረራዎችና ከዚያ ማግስት የተማከለ መንግስታዊ ቢሮክራሲ ለመፍጠር የተካሄዱ ሹኩቻዎች፣ በ1966 ዓ.ም. በአብዮት ስም የወታደር ሶሻሊዝምን የተሞከረበት የመከራ ዘመን፣ በኤርትራ መዋሃድና እንደገና መገንጠል ወቅት የተካሄደው እርስ-በርስ ጦርነት፣ ኢትዮጵያውያንን በአንድነት አርማ ያስተሳሰሩትን ብሄራዊ ተቋማት ለማፈራረስና የአገሪቱን ኢኮኖሚ፣ መንግስታዊ ስልጣንና ሕብረተሰባዊ ሃረጎችን የዘረጋበትን ጎጠኛ ስርአትን መጥቀስ ይበቃል።

የነዚህ አስከሬ ጥቃቶች ውጤቶችና ፍልሚያዎች ብዙ ናቸው፡- የርስ-በርስ መተማመን መቦርቦር፤ በልጆቻችን አእምሮ በሃገር ከመከራት ወደ ማፈር ቀስ በቀስ መለወጥ፤ የድህነት መኖርና የወጣቱ ተስፋ ማጣት፤ ቡድናዊነትና ወገናዊነት ከልክ አልፈው ሆዳምነትና ግለኝነት የበግ ለምድ መልበስን መጥቀስ ይቻላል። ከደርግ ይባስ ተብሎ በሲቪል ሰርቪስና በጦር ኃይል ቁልፍ ቦታዎች ላይ የፖለቲካ ጆሌዎች ተሰግስገውበት ይገኛል።

የገዢ ፓርቲዎች ካድሬዎች ጠብና ግጭት ማስወገጃያ ባህላዊ ልምዶችን በማጥፋትና ሽማግሌዎችን በመወንጀል ሕዝቡ በስፈር ዓበውና በመንግስት ሹማምንት ላይ እምነትን አሳጥተውታል።

ይህ ስር እየሰደደ የመጣ ቅውስት ጎላ ወዳሉ ሁለት ድምዳሜዎች ላይ ያደርሰናል። 1ኛ) የምንገነባው ዲሞክራሲያዊ ስርዓት በባለቤትነት እንድንቀበለውና እንድንኮራበት ከተፈለገ ጥራት ባላቸው የመንግስታዊ ስልጣን አያያዝ ባህሎቻችን ላይ የተመሰረተ መሆን እንደሚኖርበትና፤ 2ኛ) ለዘላቂ ብልጽግና፤ የዜጎችንም ሆነ የመንስትን ሉዓላዊነቶች ለማስከበርና ለአፍሪካ ቀንድ መሪነትን ለመገናጸፍ ከውጭው ዓለም ጋር በጋራ ጥቅሞች ላይ የተመሰረተ ትስስር ሲዘረጋ መሆኑን ነው። የጋራ እድልን በጋራ ለመወሰን የሚያስችለንም ነው።

በአይበገሬነት የቆየውና ቢወድቅ ነጥር የሚነሳው ኢትዮጵያዊነት ስሜትና ጨዋነት ወደፊት ተራማጅ የመንግስት አወቃቀርና አሰራር የሰፈነበትን ስርዓት ለመዘርጋትና “የነፃ-ዜጋ” ልደትን ለማብሰር በር ከፍቶልናል። ነፃ ዜግነት የጋራ ጥቅምን ከግል ጥቅም ጋር አጣጥሞ የሚያራምድ የልብ-ሙሉ የኢትዮጵያዊነት አርማ ነው።

የኢትዮጵያን ትንሳኤ በሚመለከት ይህ ሰነድ የሚያራምደውን ፅንሰ-ሃሳብ የሚያሳዩ ሦስት ዋና ዋና መሰረታዊ መርሆች ተቀምጠዋል። እነዚህም፤ 1) የሕዝብ ውክልናና አለኝታ ያለበት አስተዳደር፤ 2) ብዙሃኑ የአናሳዎችን መብት የሚያከብሩበት ባህላዊ ርዕይነትና 3) የኢኮኖሚ ነፃነት ናቸው። እነዚህ መሰረታዊ መርሆች ተጨባጭ የፖለቲካና የኢኮኖሚ ተህድሶ ዕቅዶችን ለመንደፍ የሚያገለግሉ ምስሶዎች ይሆናሉ። ሦስቱ የማይነጣጥሉ መሠረታዊ መርሆች ለዘላቂ ሰላም፣ጠንካራ ኢትዮጵያዊ ማንነትንና በፍትሐዊ መንገድ የህዝብ ባልስልጣንነትን ያንጸባርቃሉ።

ክፍል ፫፡- የኢትዮጵያ መለዩ ዲሞክራሲ ምንድን ነው?

ዓርነት/ነጻነት መሰረታዊ ትርጉሙ ብዙ አማራጮችን ማግኘት ሲሆን፤ ለዲሞክራሲም ቅድመ መሰረቱ ነው። ዲሞክራሲ ደግሞ መሰረታዊ ትርጉሙ ነፃ ሕዝብ የመራጭ መብቱን በስራ ላይ የሚያውልበት የውሳኔ መስጫ መንገድ ነው። በህዝብ ሉዓልና የተመሰረቱ ወኪላዊ የዲሞክራሲ ይዘቶች--ግለሰባዊ (ሊብራል) እንዲሁም ወልአዊ (ሶሻል)--የዜጎችን መብቶችን (ማለት ህይወትን፣ነጻነትን፣ሃብትን) በውክልና በማስከበር ደረጃ አብነትን የያዙ ናቸው። የዚህም መሰረቱ ዓለም አቀፍ ተቀባይነት ያገኙትን መብቶች ያካተተ ርዕሰ-ሕግ በጽሁፍ መፅደቅ ነው። ለዚህም ነው ይህ የቃል-ኪዳን ስነድ መልካም የሆኑ ኢትዮጵያዊ እሴቶችንና ልንዘነጋቸው የማይቻለን የዘመናችን እውነታዎችን ያካተተ ርዕሰ-ሕግ እንዲዘጋጅ የሚጠይቀው።

ስለ አገራችን ዲሞክራሲ ያለን አመለካከት በአገሪቷና በሌሎች ተመሳሳይ አገሮች የፖለቲካ ታሪክ ልምዶችና ተመክሮዎች ላይ የተመሰረተ ነው። ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በኋላ የተጫኑበት ሶስቱ ህገ-መንግስቶች ይህ ነው የሚባል ፍትህ፣እኩልነትና ብልፅግና አለማስገኘታቸው ግልጽ ነው። በብልጣ-ብልጥ ገዢዎች እጅ የሕዝብ ማደናገሪያዎች ከመሆን አላለፉም። ነገር ግን በወረቀት ላይ የተቀመጡ ተገቢ መብቶች ይዋል ይደር እንጅ ሕዝቡ ሲነቃ እንዲከበሩለት ስለሚታገል ለዲሞክራሲያዊ ስርዓት ቀስ በቀስ ሥር መስደድ ቃሚነታቸውን መርሳት ስህተት ነው። ከአሸከራዊ አመለካከት ወደ ነፃ-ዜጋዊ አመለካከት በዚህ ወጣ-ገብ መንገድ ማለፍ የእድገት ዕጣ ነውና።

ከተሞክሮ እንደተማርነው እንከን-የለሽ የወረቀት ርዕሰ ህግ በግብር ላይ መዋል የሚፋጠነው ትብብርንና የጋራ ኅላፊነትን ሳይታክቱ ለመብት ዘብ የመቆም ፈሊጥን ማዳበር ነው። በሰለጠኑት አገሮች ያንዱ መብት መገፈፍ የሁሉም መብት እንደመገፈፍ የሚቆጠረው አፍንጫ ሲመታ ዓይን ማልቀሱ አይቀርም እንደሚባለው ነው። ይኸ ባሕል በአገራችን ገና ጮርቃ ነው። ስለሆነም፣ ለጊዜው ምሽጋቸው በከተሞች የተወሰነው የፖለቲካ ድርጅቶች የገጠሩን መራጭ ማንቃትና መልሶም ከዚህ ሰፊ ሕዝብ ብልህ አስተሳሰብ መማር ግዴታቸው ነው።

ማንኛውም የመንግስት አስተዳደር መብቶችን ሲጥስ እያንዳንዱ ዜጋ ሕጋዊ እርምጃ ለመውሰድ እንዲችል በአለም-አቀፍ ደረጃ የሚሰራባቸው ስሌቶች በስነ-ስርዓት እንዲመዘገቡለት መጣር አለበት። ስለዚህ፣ ይህ ቃል-ኪዳን የሚደግፈው ርዕሰ ሕግ በሰብዓዊነታቸውና በዜግነታቸው ብቻ የሚገቧቸውን መብቶች ለጊዜው ስልጣን የያዘ አስተዳደር ሊጥሳቸው እንደማይችል በማያሻማ መንገድ የሚያስቀምጥ መሆን አለበት። ከብዙ በጥቂቱ እነዚህ መብቶች፡- ከበደልና ከፍርሃት ነጻ መሆን፣የሕግ

የበላይነት መስፈንን፣ የማሰብና ሃሳብን በነፃነት መግለጽን፣ በአብይ የአገሪቱ ጉዳዮች ውሳኔ ላይ ተሳታፊ መሆንን፣ ከችጋርና ድንቁርና ነጻ መሆንንና በሁሉም መስክ እኩል ዕድል ማግኘትን የሚያካትቱ ናቸው።

ኢትዮጵያ ሊሚኖራት የሚገባትን ርዕሰ-ሕግ ሙሉ ይዘት በቅድሚያ ለመዘርዘር የዚህ ቃል-ኪዳን አላማም፣ ሃላፊነትም አይደሉም። ዳሩ ግን በውል ሊታሰብባቸው የሚገቡ አንዳንድ መሠረታዊ መመሪያዎችን ልንጠቅስ እንወዳለን። በዚህም መሰረት በዜጎችና በመንግሥት መካከል በግልጽ ውል ሆኖ የሚያገለግል ርዕሰ-ሕግ፡-

- በከፍተኛ የሕዝብ (በተለይም በወጣቱ ትውልድ) ውክልናና ተሳትፎ የሚዘጋጅ፣
- ለሁሉም ዜጎች የፖለቲካ እኩልነትን የሚያረጋግጥና፣
- የሴቶችን እኩል ስልጣናዊነት የሚያጎናጽፍ፣
- መሰረታዊ የኑሮ ፍላጎቶች ካልተሟሉ ሌሎች መብቶች ሁሉ ምንም ፋይዳ ስለማይኖራቸው የነዚህን መብቶች አውራጃነት የሚያረጋግጥ፣
- ዜጎች በመንግሥት ላይ ያላቸውን የመራጭ/አውራጅ በትረ-ሥልጣን በግልጽ የሚያስቀምጥ፣
- የሕግ በላይነትን የማክበር ባህል በሕዝብና በባለስልጣኖች ዘንድ ሙሉ በሙሉ እንዲሰርዕ የሚያመቻቹ፣
- የግለሰብ መብቶችን በማይጥስ መንገድ ሁሉንም ባህሎች ካለአድልዎ የሚያጠናክር፣
- ግልፅና አስተናጋጅ ማህበረሰብንና በውድድር ላይ የተመሠረተ የገባዎ ኢኮኖሚ ስርዓትን የሚያጎለግልና፣ እንዲሁም
- የመንግሥት ሥራ አገልግሎትን በተመለከተ ግልፅነት፣ ታዛዥነትና ታማኝነት እንዲሰፍኑ ሁኔታዎችን የሚያመቻቹ መሆን ይኖርበታል።

የምናምንባቸውን መርሆዎች በተግባር ልንተረጎማቸው ይገባል፤ ፋይዳ-ቢስ ወሬ ትርፉ ግብዝነት ነውና። ለዚህም ነው በአዲሱ የፖለቲካ ሥርዓት የህግ በላይነት እንዲሰፍን የግለሰቦችና የነፃ ድርጅቶች ንቁ ጥበቃ የሚያስፈልገው፤ አምባ ገነኖችም እነዚህን የመብት ሐዋርያዎች ምርኮኛ አድርገው፣ ምርጫንም የይስሙላ ለማካሄድ የሚደልቱት። እዚህ ላይ መረሳት የሌለበት አንድ ጉዳይ በአስከሬ ድህነት ላይ የሚኖር ሕዝብ መብቶቹን ለማስከበር ከአውቀት ይልቅ አቅም ስለሌለው ቁንጮ በሆነው በተማረው ክፍል አጋርነት ላይ መመካቱ ነው።

የኢትዮጵያ ሕዝብ ርእሰ-መንግስትን በባለቤተኝነት የሚያቅፈው ዘላቂ ሰላምን፣ የህግ የበላይነትንና ፍትሕን አራማጅ ሆኖ ሲያገኘው ነው። ስለዚህ አዲሱ ርእሰ-ሕግ ሲረቅ ባለፉት ሀምሳ ዓመታት ከተደረጉት ጥረቶችና ልምዶች የተገኙ ትምህርቶችን ያካተተና ከዚህ በታች በተዘዘሩት መሰረታዊ መመሪያዎች ላይ የተመሰረተ መሆን እንዳለበት ቃል-ኪዳኑ ያምንበታል። ስለዚህ የዛሬው ትውልድ በባለቤትነት የሚጎናጸፈው መንግስታዊ ስርዓት የሚከተሉትን ይዘቶች ማንፀባርቅ ይገባዋል እንላለን፡-

[ሀ] የኢትዮጵያን ሉዓላዊነትና ግዛት ማስከበር፡-

የኢትዮጵያ ሕዝብ በረዥም ታሪኩ ነፃነቱንና አንድነቱን ጠብቆ በማቆየት በቀላሉ የማይበጠስ ዝምድናና ትስስር ፈጥሯል። ይህ የሕዝቡ ታሪካዊ ቆራጥነትና መስዋዕትነት መዘከር አለበት። ኢትዮጵያን ጎረቤቶቿም የቀጠና ውል በማጽደቅ ቋሚ ሰላምንና በጋር የሽ ጥቅም መዛመድን ማጠናከር ይበጃቸዋል።

[ለ] የግለሰብ መብቶች ቀደምትነት፡-

ይህ ቃል-ኪዳን ኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊት ባትሆንም የብዙ ቋንቋ ተናጋሪዎች እስር ቤት ሆና ቆይታለች የሚለውን መሰረተ-ቢስ ቅጥፈትም ሆነ ከዚህ የሚፈልቀውን ከፋፋይ መፍትሄ አይቀበለውም። በሐቀኛ ዲሞክራሲ ስርዓት ይዘት እንደሚታወቀው የቡድን መብት የሚመነጨው ከግለሰብ መብት ስለሆነ ነፃ ግለሰቦች የሚኖሩባት አገር ጭቁን ቡድኖች ወይም ወገኖች ሊገኙባት አይችሉም። “አንድ ዜጋ አንድ ድምፅ” ባለበት የአስተዳደር ሥርዓት፣ ግለሰቦች የፈለጉትን ድርጅት መደገፍ ከመቻላቸውም ሌላ ዘራዊም ሆነ ሃይማኖታዊ ባህሎቻቸውን ማክበርና ማጎልመስ መብታቸው ነው። ይህም ሲባል ዲሞክራሲ የብዙሐንን ፍላጎትን ብቻ የሚያስተናግድ ሳይሆን የአናሳ ቡድኖችንም በብት ካለገደብ የሚያስከብር ስርዓት መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል።

[ሐ] ለሕልውና መሰረታዊ ፍላጎቶችን የማግኘት ዋስትና፡-

በቂ ምግብ ማግኘት ማግኘት የህልውና መስርት ስለሆነ ከፈጣሪ አንደተሰጠ ዓንጋፋ መብት ሆኖ በዘመናችን ይታያል። ስለዚህ ራሱን የሚያከብር መንግስት (ምንም ደሃ ቢሆን) በብዙ የሚቆተሩ ዜጎች በራሳቸው አያለቁ፤ ህጻናት በምግብ አጥረትና አለመመዛዘን አድገታቸው ሲኮላሸፍና በቀላሉ ሊወገዱ በሚችሉ በሽታዎች ሊያይ አይችሉም።

(መ) ቢያንስ አንድ የብሔራዊ የስራ ቋንቋ አስፈላጊነት፡-
ኢትዮጵያዊነት የብዙ ቋንቋ ተናጋሪዎች ቃልኪዳን ናት። የዚችም የጋርዮሽ መለዮ አንዱ ገጽታ ሁሉም ዘመናዊ ዜጎች ቢያንስ ቢያንስ አንድ ብሔራዊ፣ አንድ ክፍለ-አገራዊና፣ አንድ አለም-አቀፋዊ ቋንቋ መናገር መቻላቸው ነው። አንድ የጋርዮሽ ብሔራዊ የስራ ቋንቋ በአገር ደረጃና በሁሉም አካባቢዎች የመደንገጉ ምክንያቶችን ለምሳሌ ብንጠቅስ አንድ ትምህርትና ፍርድ ቤት የመሰሉ መንግስታዊ አገልግሎቶች ለሁሉም ዜጋ ካለአድልዎ በቀላሉ መሰጠት ስለሚኖርባቸው ነው። ስለዚህ አገሪቱ አሁን ያላትን አቅም በመገንዘብ ለግዜው በአማርኛ አንዲጀመር አናሳስባለን። አሮሚፋና የአለም ቋንቋ የሆነው አንግሊዝኛም ወደዚህ አውቅና ለመድረስ አንዲስፋፉና አንዲዳብሩ ቃል-ኪዳን ይጠይቃል። ሌሎችም ቋንቋዎቻችን በእንክብካቤ እንዲበለጽጉ እንደግፋለን።

(ሰ) በብሔር ወይም በጎሳ ያልተማከለ ርዕሰ-መንግስታዊ ስርዓት፡-
የሕዝባችንን የኑሮ ደረጃና ለሁለት ትውልድ ያህል የተዘረጉበት መንግስታዊ ስርዓቶች ካስከተሉት ችግሮች በመነሳት፣ የአስተዳደር አካላትን እስከ ወረዳና ቀበሌ ድረስ በመዘርጋት ራስ-ገዝነትን ማስፋፋት አስፈላጊነቱ ግልፅ አየሆነ መጥቷል። የክፍለ ሃገር አስተዳደሮች የድንበር ወሰኖች በታሪካዊ፣ ብሔረሰባዊ፣ በመልከዐ-ምድራዊና በኢኮኖሚያዊ ትስስሮች የተመሰረተ ሆኖ መነደፍ ይኖርበታል። እነዚህ ምንግ ሉዓላዊነት ሊኖራቸው የማይገባ መስተዳድሮችም ከአድገት አንጻር ተገቢ የሰውና ድርጅታዊ ችሎታ እንዲኖራቸው ያስፈልጋል።

[ረ] ሁሉን-ወካይ የፍትህ፣ የወታደርና የሲቭል አገልግሎቶች፡-
መሰረታዊ መብቶች ሊጠበቁ የሚችሉት የሀገሪቱን የዘርፍ-የብሔር፣ የሃይማኖትና የጾታ ስብጥር የሚያንጸባርቁና በችሎታቸው የሚመረጡ የወታደር፣ የሲቪልና የደህንነት አገልግሎቶች ሲቋቋሙ ነው። እነሱም ሁለት መመሪያዎችን ማክበር አለባቸው፡-
1ኛ) የሲቭል አስተዳደሩ በወታደራዊና ጸጥታ ታቋማት አዛዥነቱን፣ 2ኛ) ሁሉም መንግስታዊ ተቋማት በመካከላቸውም ሆነ ከዜጎች ጋር ቅራኔዎች ሲፈጠሩ በህግ ፊት እኩልነታቸውን በመጠበቅ ወደ ነጻው የፍትህ ክፍል መሄድና ማለባቸው ነው።

[ሸ] ነፃና ውድድራዊ የገባያ ስርዓት፡-
ማንኛውም ዜጋ የግል ንብረቱ ሕጋዊ ዋስትና አግኝቶ በፈለገበት የአገሪቱ ክፍል የመኖር፣ የመስራትና የማምረት መብት አለው። የግል ባለ-ሃብትም በነጻ ገበያ ተወዳድሮ የማትረፍ መብትም/ግዴታም አለበት። ውድድራዊ የገባያ ስርዓትን ለመገንባት መንግስት ከሚፈጽማቸው ሃላፊነቶች መካከል ዋነኞቹ፡- አድልዎ የሌለበት የውድድር ሥርአት መፍጠር፣ ዋጋን ማረጋገጥ፣ ለሙስና ለምርት ዝቅተኝነት የሚያመቹ መንግስታዊና የገዢ ፓርቲ ትርፍ-ፈላጊ ኩባንያዎችን መሸጥ ወይም መዘጋትና ለአቅም-በስ ዜጎች የማሕበራዊ ደህንነትን ድጋፍ ማዘጋጀት ናቸው። በጠቅላላው የቀምቶ-በላ ስርዓት ተገርስህ “ባለቤትነት ለምራቹ” በሚል የሰርቶ-በል ስሪት መተካት አለበት።

[ቀ] ነፃና ተጠያቂ የሲቪክ ማህበራትና የፖለቲካ ፓርቲዎች፡-
በታዳሪ ዲሞክራሲዎች፣ በተለይም ደካሞቹ ዜጎችን በአጋርነት የሚያገለግሉ በርካታ የሙያ፣ የርዳታ፣ የምሁራንና የጋዜጠኞች የሲቪክ ድርጅቶች በተለይ ጉልበተኛ ባለስልጣንን በመግታት በኩል ቁልፍ ሚና አላቸው። የፖለቲካ ድርጅቶች መሰረታዊ አላማቸው መንግስታዊ ስልጣንን ለመጎናፀፍና በሀገሪቱ ሃብት አያያዝ ላይ ያላቸውን የሕዝብ ጥቅም ወይም የራሳቸውን ድርጅታዊ ጥቅም የሚያራምድ ፖሊሲ ለማስፈጸም ነው። ይህ ሁኔታ ሁለት ጉዳዮችን ያስነሳል። አንደኛው- ለህዝብ የቆሙትን ከቀማኞች ለመለየት የጠራ የፖለቲካ ውድድር ስርዓትን መዘርጋት ነው።

ሁለተኛው- የተመረጠ ፓርቲ ወደ ሙስናና አምባገነንነት እንዳያዘቀዘቅ ማነቆዎች ሆነው የሚያገግሉ አድልዎ-አልባ ተቋሞችን ማጠንከር ነው። ፖለቲካን ለፖለቲከኞች መተው ቀበሮ በግ ታግድ እንደማለት ስለሆነ የሲቪክ ንቅናቄዎችን መንከባከብ አስፈላጊ ነው።

[ባ] ሚዛናዊ ቁጥጥር የተዘረጋበት የመንግስት አውታር፡-
በአገሪቷ ላይ ተዘርግተው የታዩት የመንግስት ስርዓቶች የስራ-አስፈጻሚው አካል በሕግ አውጭና አስፈጻሚ አካላት ላይ ቆራጭ-ፈላጭነቱን አሳይቷል። ስለዚህ ባለስልጣኖችን ገዥ የሆኑ ተቋሞች ስር ባልሰደዱባት የጮቃ ዲሞክራሲ ማዕከላዊ ወይንስ ፌዴራላዊ፣ ፓርላማዊ ወይንስ ፕሬዝደንታዊ የመንግስት ስርዓት ይበጃታል የሚለውን ጥያቄ አዲሱ የርዕሰ-ስግ አርቃቂ ሸንጎ በጥሞና እንዲመክርበት ይህ ቻርተር ያሳስባል። በጠቅላላው ተደጋጋሚ ነጻ ምርጫዎችና የፍትህ ሕግ በላይነት ስር እንዲሰድ ከተፈለገ ከሀገሪቱ ተጨባጭ ሁኔታ ጋር የተጣጣመና ሚዛናዊ የሆነ የመንግስት መዋቅር ረቅቆ ለህዝብ ደምፅ እንዲቀርብ ያስፈልጋል። ፍጹም የህዝብ ታዛዥ መንግስት ስር አስኪሰድም ሕብረ-ሰባው የሆኑ የአርቅና የሽምግልና ባህሎች አንዲቀጥሉ ማድረጉም አስፍላጊ ነው።

ክፍል ፬፡- የዲሞክራሲ እድገትና የሲቪክ እንቅስቃሴ መንታነት

የዚህ ቃልኪዳን ይዘት ለሕዝብ ከሚቀርቡ የተለያዩ የፖለቲካ ስርዓቶች ጋር አይጋጭም። ዋነኛው ጥሪ ኢትዮጵያውያን ካለምንም ተጽዕኖ ከዘመኑ ምኞታቸውና ከክብር ባህላቸው ጋር የሚጣጣሙትን የአስተዳደር ስርዓት የመምረጥ መብታቸው ይጠበቅ የሚል ነው። ከላይ እንደተጠቀሰው የፖለቲካ ፓርቲዎች ተፈጥሮ ባህሪያቸው ስልጣን ለመጎናጸፍ በመሆኑ አድልዎ-አልባና የተደላደለ የውድድር መስክን ለማመቻቸት እንዲሁም በየጊዜው ለሚነሱ ውዝግቦችን በድርድር የመፍታት ባህልን ማጎልመስ በየዘርፉ የተሰለፉ ሲቪክ ድርጅቶች ታሪካዊ ሚናቸው ነው። የፖለቲካና የህግ ተቋሞች ግንባታ ትክክለኛ ፈር እስኪያዘ ድረስ የሕዝብ አላኝታ በእነዚህ ተቋሞች ላይ በአንድ ጊዜ የሚፈጠር ሳይሆን የቀስታ ሂደት እንደሚኖርበትም ማስታወስ ለትግስት ይረዳል።

የአሁኑ ትውልድ በዓለም ነፃ ሕዝቦች ማህበረሰብ ውስጥ የሚገባውን ቦታ እንዲያገኝ ለማድረግና የእጣውን ባለቤትነት ለማሳወቅ ቋሚ የነፍስ-ወከፍ እንቅስቃሴ ማድረግ ዋና ቁልፍ ነው። ያልተባበሩ ተሰባብሩ እንደተባለው፣ ምንግዜም የማይታከቱት የኢትዮጵያ ልጆች መብታቸውን ለማስከበር በአገርህን አድንጎ ርብርብ ላይ ቸል እንደማይሉ እምነታችን ነው። በአዲሱ የኢትዮጵያ ሚሴንገሮም ወቅት ከሁላችንም የሚጠበቀው ሃላፊነት ከዚህ ያላነሰ ነው።

ኢትዮጵያ በልጆቻዋ ተከብራ በነፃነት ለዘለዓለም ትኑር!

ግንቦት 2004 ዓ.ም.
ዋሽንግተን፣ዲ.ሲ. (አሜሪካ)

